POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

...XIII Srpanj-Prosinac 1943 Broj 3-4

Misijska Biblioteka

MISIJSKA BIBLIOTEKA
Tromjesečnik za pouku i prosvjetu
Izlazi svakog trećeg mjeseca. Predplata 12 Kuna godišnje
Broj 3-4 Zagreb, srpanj-prosinac 1943. God. VIII

PREMA NICARAGUI

Puštanje broda »Rozario« u more

Godine 1522. stajalo je u Panamskome zaljevu samo nekoliko lako građenih kuća, koje su bile zaštićene bedemom i s nekoliko željeznih pomorskih topova. Kasnije se ovdje razvio važni i slavni lučki grad. Stara Panama nije ležala neposredno na obali kao današnji grad; njezine se ruševine okružene ljepotom tropske prašume nalaze duboko u unutrašnjosti zemlje. Spomenute se godine na obali živahno radilo: izgrađeni su bedemi naokolo grada, podignuta prva kamenita crkva i više većih zgrada pod vodstvom španjolskih graditelja i prisilnim radom stotina potlačenih Indijanaca.

Na samoj morskoj obali bilo je brodogradilište, koje je već više manjih i većih jedrenjača izručilo valovima Tihoga oceana. I sada je u obližnjem zaljevu na kosoj podlozi drvenih greda stajala jedna galija spremna za puštanje u more. Snažni trup broda blistao je u novim bojama, a na palubi sjala se pozlaćena slika naše drage Gospe od sv. Krunice. S jarbola su veselo lepršale zastavice, kao da mašu svečanoj povorci, koja je kretala iz tvrđave.

»Karlo, požuri se,« reče neki snažni dječak od kojih 14 godina svome nešto starijem drugu. »Moramo još na

ulaz pričvrstiti brzo ovaj vienac. Evo ovako će biti divno! Uzmi čekić i pribij ga čavlima — ali ne po mojim prstima — ti si uviek tako nespretan!«

»Tako spretan kao ti, Alfonzo, sigurno nisam,« odgovori dječak. »No zato ja ne ću biti brodograditelj kao tvoj otac, koji je tako liepo sagradio ‚Rozario'.«

»Makar što! ali brodograditelj ne ću ni ja biti, iako moj otac to želi. Ja želim biti pomorski junak kao Kolumbo; volim zapoviedati brodom negoli ga graditi. Jedrit ću daleko, daleko, odkrivati nove zemlje i osvajati ih za svoga kralja! To je posve nešto drugo nego se sa dosadnim tesarima znojiti na brodogradilištu i voditi vrpcu, ravnalo, čekić i sjekiru. Vidjet ćeš, da ću ostati stalan u svojoj odluci i poći sa ‚Rozariom' na prvi njegov put.« Uz ove su rieči tamne oči dječaka sjale od oduševljenja.

»Nadam se, da ću sigurno odputovati. Jučer je o. Bobadilla odobrio moju molbu, a kapetan ne će sigurno odbiti dobroga misionara, koji želi propoviedati divljacima Evanđelje,« odgovori Karlo veselo ali mirno.

»Ti da odputuješ, a ja da ovdje ostanem!« klikne nevoljko Alfonzo. »E, ne ćemo tako! Onda jedrim i ja, pa stajalo me to što mu drago!«

»No tvoj otac nije za to,« odgovori Karlo, »ta ne ćeš valjda protiv očeve volje.«

»Ne brini se za to,« klikne dječak uzrujano.

»Prijatelju,« odgovori mu drug gledajući zabrinuto Alfonza, »prijatelju, bojim se, da će tvoj prkos opet odigrati nešto, što će tvoje dobro srdce naskoro gorko oplakivati. Sjeti se četvrte zapoviedi!«

»Štedi svoje propoviedi za divljake, pobožni otče Karlo Enriquez!« naruga mu se Alfonzo. Opetuj mi radije još jedanput govor, kojim ćemo pozdraviti namjestnika i don Gonzala. Već su kod palme i naskoro će biti ovdje. — Otče, hoćemo li ih pozdraviti s nekoliko metaka?« Posljednje rieči upravi Alfonzo svome otcu, don Nunnezu,

koji je sa kormilarom izašao iz kabine, da mornare i namještenike brodogradilišta postavi za doček.

»To nije običaj, moj sinko,« odgovori častni muž. »Istom kada ‚Rozario' bude blagoslovljen i sretno zareže valove, pozdravit će zastavu kraljevskoga gospodara Kastilije. — Hernandez, jeste li sve dobro pripravili za puštanje broda u more?« upita zatim nadtesara.

»Gospodaru, budite bez brige!« odgovori prvi tesar. »Koturi su namazani, grede nasapunjane, i čim sluge odbiju klinove, kliznut će ‚Rozario' kao galeb u svoj sviet.«

»Dobro, Hernandez, ako sve uspije, bit ćete vi i vaši drugovi dobro počašćeni i to ne samo palmovim vinom nego bačvicom vatrenoga ‚alicanta' (vino), koji zori samo pod suncem naše stare Španije. — No sada je vrieme da primimo njegovu visost namjestnika. — Ljudi, poravnajte ljestve, da se njegova visost može lagano popeti na krov. Vienac je liepo smješten, i ako ti, Alfonzo, izvedeš svoj govor dobro kao tvoj prijatelj Karlo Enriquez, čeka te bogata nagrada.«

»Otče, hoću li tada smjeti odjedriti?«

»Nisam li ti zabranio ponavljati tu molbu, dok ne budeš tri godine stariji?« reče ozbiljno Nunnez.

»Ti nisi bio mnogo stariji, kada si jedrio s Kolumbom, i moj prijatelj Karlo . . .«

»Meni je bilo 17 godina i odputovao sam s otčevim blagoslovom. I ako mi se sada usudiš još jednom rieči protusloviti, zatvorit ću te za vrieme svečanosti u unutrašnjost broda, razumiješ li?« vikne otac razljućen više prkosnim dječakovim načinom negoli njegovom nerazboritom molbom.

»Sada na svoja mjesta! I da ste mi svi za vrieme blagoslova broda pobožno molili, da naša draga Gospa od sv. Krunice uzme pod svoju zaštitu brod i njegova poduzeća.«

Ljudi s brodogradilišta u svečanom odielu, ali s pregačama i golim sjekirama preko ramena, postave se brzo u red.

Međutim se primače i svečana povorka. Na čelu išli su svirači s bubnjevima i glazbalima svirajući bojne napjeve. Sliedio ih je odio španjolskih vojnika u podpunoj opremi. Na jutarnjem vjetru lepršala je visoko kastilska zastava. Brat franjevac nosio je križ, iza kojega se svrstalo svećenstvo, nekoliko otaca franjevaca, sve častne pojave, i nekoliko članova reda mercedarijevaca. Neposredno iza njih jahali su don Pedro Arias de Avila, skraćeno nazvan Pedrarias Davila, namjestnik, i njemu s lieve strane Gil Gonzales de Avila, izabrani kapetan novoga broda. Dva su različita muža težko jahala jedan uz drugoga. Dok je namjestnik bio malen i mršav, žućkasto tamne puti i crne prosiede brade, kapetan ga je nadvisivao za glavu i imao doduše od sunca opaljeno ali svježe lice, okruženo plavom kosom i svietlo smeđom bradom. Još različitiji bijaše izraz njihovih očiju. Pedrarias je izpod gustih obrva gledao oko sebe mrko i sumnjičavo, dok je Gonzales s otvorenim modrim očima, iz kojih je sievao plamen plemenitoga oduševljenja, i nehotice budio povjerenje.

Iza ove dvojice sliedila je manja skupina konjaničkih častnika, zatim drugi odjel španjolskih pješaka i konačno radoznala skupina Indijanaca, koje su Španjolci držali kao kmetove.

»Kapetane, evo vašega broda,« nagovori namjestnik svoga pratioca. »Ponosniji nije izašao iz Paname.«

»Vodit ću ga s Božjom pomoći, da bude na korist i slavu kršćanstvu, našemu kraljevskom gospodaru i vama,« glasio je odgovor.

»Nadam se! A stajao me je liepe svotice novaca,« promrmlja Pedrarias. »No ako vam se prohtjedne poigrati podmuklu igru . . .«

»Don Pedrarias, vi govorite sa španjolskim vitezom!« prekine Gonzalez uzrujano namjestnika.

»Pravo! Ali to je bio i Balboa pa ipak htjede praviti račun bez mene. Ako se i vama tako prohtjedne, kažem

vam još jednom, sjetite se njegova svršetka. Iako ste mi rođak, ne ćete bolje proći!«

Uz ove rieči baci Pedrarias mrki pogled prema Bisernim otocima, koji su u daljini virili iz plavoga mora. Na ovima je njegov takmac Balboa prije pet godina po njegovoj zapoviedi svršio od krvničke ruke, upravo kad je htio odjedriti preko Tihoga oceana u Peru.

Na usnama don Gila lebdio je gorki odgovor, ali ga na njegovu sreću spriečí povorka, koja je upravo stigla do broda. Zapovjeđeno je da se stane. Vojnici se postave u dva reda s desne i lieve strane broda. Častnici sjaše i stanu odkrivene glave na čelo svojih odreda, koje su zastupali, dok je svećenstvo pjevajući psalme obilazilo oko broda i škropilo ga blagoslovljenom vodom. Svećenici stanu pred slikom Majke Božje i počnu pjevati liepe posvetne molitve, kojima stavlja Crkva novi brod pod zaštitu svetaca i saziva Božji blagoslov na njega i na sve one, koji će na njem putovati.

Iza dovršene posvete popne se o. Franjo Bobadilla, mercedarijevac — tako nazivaju braću Naše drage Gospe za odkup kršćanskih robova — na krov broda i održi sakupljenom množtvu kratak ali snažan govor, u kojemu označi kao glavnu zadaću novoga broda širenje kraljevstva Kristova. »Na čast je španjolskome narodu,« reče on, a oko mu zasja u svetome oduševljenju, »što se Svemogući u najnovije doba poslužio njime i njegovim katoličkim kraljevima, da raširi kraljevstvo svoga Sina do krajnjih granica zemlje i privede mu mnoge narode, koji su dosada sjedjeli u tami i sjeni smrti. Zato je On prije više od trideset godina vodio smionoga Kolumba kroz neiztraženu morsku pustoš i dopustio da nađe ovaj novi sviet. I katolički su vladari uviek jasno govorili, da je prvi i najviši cilj odkrivanja novih zemalja slava Božja i spas poganskih naroda, a na drugom tek mjestu dolazi služba kruni i sticanje zemaljskih dobara. No strasti su okrenule taj cilj, koji nam je postavio Bog i naš kraljevski gospo-

dar. Sada se prije svega traži zlato i samo zlato, iako nijedno zrnce toga sjajnoga praha ne možemo ponieti u vječnost! Ne ću ni spominjati, na kakve su sve načine tražili silnici svoju veličinu i korist umjesto da služe Bogu i kralju. No najžalostnije je, da su siromašne Indijance, za koje je Krist prolio svoju krv, protiv svakoga prava učinili robljem i upropastili ih za ovaj i drugi život. Za ovaj će grieh tražiti Bog strogi račun. Nedužna krv vapi u nebo za osvetom.«

Vatrene su rieči propovjednikove snažno djelovale na bolji dio slušatelja. Ipak su se mnogi podrugljivo smijali kod prietnje božanskom srčbom i škiljili prema don Pedrariu, koji je uz mrki pogled jedva svladavao svoju zlovolju i htio već prekinuti odvažnoga govornika.

Zatim se o. Bobadilla obrati usrdnom molitvom našoj dragoj Gospi od sv. Krunice, da odkloni Božju srčbu, i završi s obećanjem, da će ovaj njoj posvećeni brod služiti časti njezinoga Sina i spasavanju neumrlih duša. Tada ne će izostati ni zemaljska nagrada.

»Što kažete na propovied vašega brodskog kapelana?« upita namjestnik don Gila.

»Govori odvažno kao pravi apostol i to mi se sviđa,« odgovori kapetan.

»Htjeli ste reći, da govori drzovito kao luđak! Bilo je krajnje vrieme da prestane, inače, tako mi mača, bio bih mu doviknuo Amen! Sretan sam, da ću se riešiti staroga nasrtljivca. Pustite ga, neka samo propovieda i krsti, koliko hoće, a nama neka ostavi zemlju i zlato, radi čega sam i dao sagraditi ovaj brod. A sada na palubu! Poslat ćemo ga u njegov sviet.«

Na ljestvama je namjestnika primio brodograditelj, dok su oba dječaka htjela visoku gospodu pozdraviti svojim govorima. Međutim ozlovoljeni Pedrarias prekine Alfonza riečima: »Za danas nam je dosta jedne propovjedi!«

»Metnite cvieće na oltar naše drage Gospe,« reče im prijazno kapetan. »No, majstore, je li sve spremno?«

»Sve, gospodine! Čim su vojnici na palubi, možete zapoviedati.«

Dok su se vojnici uzpinjali na palubu i svrstali na podnožju stražnjega diela krova, koji se uzdizao poput tornja u tri diela, popne se namjestnik s kapetanom i najuglednijim častnicima na najviši dio. Ovdje po običaju svi kleknu i izmole glasno Oče naš i Zdravo Mariju. Nato ustade don Pedrarias, izvuče mač iz korica i klikne: »U ime Božje — pustite brod!«

Podloge i uporišta, koja su podupirala brod praskajući padnu. U isti čas potrči oko 200 ljudi iz stražnjega prema prednjem dielu broda. Koluti, na kojima je počivao teret lađe, počnu se uz škripanje micati. Polagano, polagano klizila je ogromna građevina, da konačno uz glasno klicanje gledalaca zareže valove i izplovi iz zaljeva. Sada se lađa uzpravi, opiše uz pokret kormila polukrug i okrene se širinom prema luci. Na jarbolu zaleprša kastilska zastava, koju topovi sa bedema gromko pozdrave, a »Rozario« im iz topova uzvrati pozdrav.

»Slava i blagoslov ‚Rozariu'!« odjekne s broda i obale.

»Neka njegov prvi put bude na sreću i slavu Španjolske!« klikne kapetan.

»I na spas mnogih neumrlih duša!« reče o. Bobadilla.

Odlazak

Dan je prolazio u veseloj zabavi. Dok je novi kapetan u svojoj viencima i zastavicama urešenoj kabini častio namjestnika, častnike i bogatije panamske trgovce, prostrli su si vojnici, mornari i ljudi s brodogradilišta stolove pod vedrim nebom i pili vatreni »alicante«, koji im je don Nunnez prema obećanju poklonio. Kada je slava bila završena, spuštalo se već sunce prema oceanu. Don Pedrarias ostavi s gostima brod, koji je već sliedećega jutra imao krenuti na put.

Poslije oproštaja pope se kapetan s gostima na krov,

da izpita, kakvo je vrieme i vjetar. Na modrome nebu nije bilo nijednoga oblačka. Vrhunci gora u pozadini Paname kupali se u večernjem rumenilu, dok su se vode u prostranome zaljevu podpuno smirile pod zlatnom kop-renom sunca na zalazu. Samo zastavicu na vrhu jarbola micao je lagani iztočnjak.

»Vrieme se ne će promieniti, a vjetar je u ovo go-dišnje doba stalan. On će nas bez težkoća odnieti duž obale prema sjeverozapadu. O, samo kad momčad ne bi bila nepouzdanija od vjetra i vremena! Vidio sam među vojnicima mnogo lice, kojemu ne mogu vjerovati. Ljudi od »Nombre de Dios« odvažni su, istina, i prokušani u stotinu bojeva, ali su također na žalost spremni svako-vrstnom okrutnošću osramotiti kršćansko ime. A istom njihov vođa, taj Montoja, kojemu je lice obilježeno pi-njanstvom i svima zlim strastima! Ne sviđa mi se ni indi-janski tumač, kojega mi je Pedrarias dao. Moram dobro paziti. Kad bih uz o. Bobadillu, pred kojim će se oni naravno čuvati, imao na brodu bar jednu jedinu pouzda-nu dušu! Kormilar Ruiz čini mi se dobrim. I častnici Hurdado i Mahuca izgledaju pouzdani. Gledat ću se s njima sprijateljiti. No Marija će pomoći!«

S ovim se mislima uputi Gil Gonzalez prema ste-penicama, da još jednom prije počinka obiđe prostorije broda. Tada mu pristupi Alfonzo Nunnez, koji je svoje fino odielo zamienio s prostom odjećom brodskoga sluge. Zamolio je kapetana da mu dopusti odjedriti na »Rozariu«. Kapetanu se svidje za svoju dobu visoki i liepo razvijeni dječak sa svježim, ponešto prkosnim licem i već ga htjede primiti kao slugu ili mornarskoga naučnika, kadli se sjeti, da je to jedan od dječaka, koji su htjeli pozdra-viti namjestnika na ulazu u brod.

»Ej!« klikne kapetan. »Nisi li ti sin Diega Nunneza, koji je sagradio ‚Rozario'? Čemu ta igra? Aha, otac ti sigurno nije s time sporazuman, i ti si htio uzprkos nje-govoj zabrani odputovati!«

»Ja mislim, da to nije takvo zlo,« promuca porume-nivši Alfonzo.

»Svakako je častnija iskrenost!« odgovori kapetan. »Ne može, naravno, biti ni govora o tome, da te uzmem sa sobom bez privole tvoga otca. Obuci brzo svoje fino odielo i idi kući. Bez otčeva se blagoslova ne ide na more.«

Uz ove ozbiljne rieči ostavi kapetan dječaka, da sa svojim prvim častnikom, koji mu je upravo pristupio, još jednom obiđe brod. Čim su oni nestali na stepenicama kabine, lupi Alfonzo srdito nogom po podu i reče: »Sada ću istom odputovati!« — Zatim potraži svoga pri-jatelja, kormilara Blas Ruiza, koji mu se pobrinuo za mornarsku odjeću. Ovaj je malo previše gucnuo pa do-čeka dječaka u vinskom razpoloženju.

»Dakle odbijen!« reče on smijući se, kad mu je Alfonzo saobćio razgovor s kapetanom. »Propisno od-bijen! I sada ti ne preostaje drugo nego da se razkajan vratiš gospodinu tati.«

»To ne ću učiniti!«

»Ili da budeš spreman na dobre šibe s užetom.«

»Zar to jako boli?«

»Da, moja ptičice, onda ćeš ti zviždati! Uostalom, od toga se ne umire, i ako želiš postati pravi mornar, moraš se prije ili poslije upoznati s užetom.«

»Ja putujem!« reče prkosno dječak. »Samo ako me kapetan poslije batina ne pošalje čamcem natrag u Pa-namu.«

»Toga se ne trebaš bojati, samo ako malo poodmaknemo. A sada se odšuljaj u moju kabinu i budi liepo miran, dok te ne pozovem. I da me poslije nisi odao kapetanu, inače jao i meni i tebi!«

Uz ove rieči pusti napola pijani kormilar dječaka u svoju kabinu, uzku izbicu u blizini kormila, a onda se smijući vrati k svojim drugovima, koji su s vojnicima sjedjeli oko bačvice, koja se praznila, te si stalno napijali »bratinstvo«, »sretan put« i »bogati plien«.

Posve drugačije bijaše razpoložen Alfonzov prijatelj Karlo Enriquez. Bio je od djetinjstva neobično pobožan pa je već davno odlučio, da će cieli svoj život posvetiti Bogu i spasavanju duša. S dopuštenjem roditelja, koji se nisu htjeli protiviti očitom pozivu Božjem, stupi on u red mercedarijevaca. Ovi još nisu imali u Panami uređenoga noviciata nego tek nekoliko koliba, koje su im služile kao samostan; zato je poglavar mislio, da će mladi kandidat izdržati najbolju kušnju kao pratilac i pomoćnik dobroga otca Franje. Sada se on ukrca s roditeljskim blagoslovom i s dušom punom svetih želja za svoje prvo apostolsko putovanje.

Dok se Alfonzo sakrivao u kormilarovoj izbici, nalazimo Karla kod otca Bobadille u maloj kabini u pozadini broda, koja je bila uređena kao kapelica. Dječak je sjedio do nogu častnoga redovnika i slušao pripoviest o osnutku njihova reda po Bl. Djevici, koja se ukazala sv. Petru Nolascu, Raimundu de Pennaforte i pobožnom kralju Jakobu Aragonskom te im rekla, da bi njoj i njezinom božanskom Sinu bilo drago, da se osnuje red za odkup kršćanskih robova od Saracena. Tada je pripoviedao o herojskome zavjetu, koji su polagali članovi reda, da će namjesto robova nositi okove, ako bi ovi bili u opasnosti da zataje svoju vjeru. U vezi s time iznio je divnih primjera požrtvovne ljubavi prema bližnjemu.

Dječaku navru suze na oči i reče: »Šteta, da u Novome svietu nemamo prilike polagati svoje živote za kršćanske robove kao naša braća među Saracenima!«

O. Franjo odgovori s tužnim smieškom: »Ne za kršćanske robove među Saracenima nego za kršćanske robove među Španjolcima! Zar ne vidiš, kako kršćanski Španjolci iz čiste pohlepe postupaju s Indijancima, pa i s onima krštenim kao s robljem? Ne, moj sinko, kad te je već Gospodin pozvao u naš red, ne moraš putovati u zemlju Saracena, da izpuniš njegovu svetu svrhu. To možemo i ovdje oslobađajući Indijance izpod jarma zlo-

ga duha i iz okova, u koje ih okiva pohlepa kršćana. Budi samo dobar, da Bog bude s tobom i nastoj naučiti indijanski jezik. Moja stara glava ne pamti tih kovrčastih rieči. No ti si mlad i lako učiš. Upravo zato sam te i poveo sa sobom. No sada je vrieme večernje molitve. Zapali svieće pred slikom naše drage Gospe!«

Dok su obojica klečala pred oltarom i dječak odgovarao svećeniku, koji je predmolio, uđe u kapelu i kapetan i pridruži im se u molitvi. Napokon reče: »Sutra u zoru krećemo. Biste li mogli čitati sv. Misu već u 3 sata?«

»Vrlo rado, a Karlo će mi posluživati,« odgovori otac.

»Dobro. Čitajte je na čast naše drage Gospe od sv. Krunice; sva momčad mora prisustvovati. Sada laku noć!«

Naskoro zavlada na brodu tišina. Karlo je uz pobožnu molitvu usnuo u svojoj mreži kraj o. Bobadille. — A Alfonzo? — Savjest mu je spočitavala težki prestupak, na koji ga navela neposlušnost i prkos; Anđeo Čuvar ga je opominjao, neka to popravi. Ali prkos i lažni stid zadržavao ga je u mračnoj izbi, i on potisne dobre poticaje. Konačno ipak usne. Iza sna ga prene udaranje u bubnjeve. Bila je to budnica, koju je kapetan naredio za dva i pô sata. Cieli brod oživi. Posada se svrsta na krovu, da sluša sv. Misu. Tada odjekne zapovied, i jedan dio mornara ode do stroja i uz njihovu pjesmu počne škripati lanac na sidru, dok se drugi dio popne po užetima i razapne jedra svježem jutarnjem vjetru. Brod se lagano počne micati, što Alfonzo primieti po ljuljanju građevine i zapljuskivanju valova. Još jednom opomenu Anđeo Čuvar prkosnoga dječaka — uzalud! I »Rozario« krene tjeran vjetrom i osekom prema jugozapadu. Kada je sunce izašlo, nestalo je već Paname s vidika.

Pod jedrima

Kada se sunce polagano i veličanstveno uzdiglo iznad šumovitoga Cerro d' Ancuda, na čijem je podnožju

ležala mlada Panama, plovio je već »Rozario« daleko odavle kroz jedan od najljepših zaljeva na Zemlji. S lieve strane uzdigli se iz modrih valova prekrasni otoci Biser-noga arhipelaga. Prve sunčane zrake upravo su pozdrav-ljale visoke vrške palmi, a svježi iztočnjak nosio je na palubu sladki miris cvieća iz šume San Joséa. Iztočna se obala zaljeva nije vidjela. Na sjeveru nestajali su u moru i posljednji vrhunci brda.

Otac Bobadilla stajao je s Karlom na krovu i gledao prema San Joséu i Cerro d' Ancudu, koji se polako gu-bio izpred njihovih očiju. Dječakova je duša bila puna radosti i utjehe.

Odjednom se zamisli i reče:

»Kad bi Indijanci na obali, prema kojoj plovimo, govorili narječjem, kojim govori naša stara robkinja Na-na, sigurno bih njih razumio i mogao s njima razgovarati,« odgovori Karlo.

»Na žalost se narječje iztočnih plemena veoma razli-kuje od onoga od zapadnih. Kušaj jedanput govoriti sa Pedrom. Evo upravo prolazi kraj jarbola,« napomenu o. Bobadilla i mahne nekome Indijancu srednjega stasa, da dođe k njima. Čovjek bijaše odjeven u kratke pamučne hlače i slab kaput bez rukava. Bio je jadnik poplašen i činio utisak čovjeka, koji ili je neiskren ili je u životu primio više ukora i batina nego prijaznih rieči. Kad je čuo, što svećenik od njega traži, duboko se nakloni, a licem mu klizne tužni, upravo gorki osmieh. »Žele me upotriebiti kao zamku,« pomisli u sebi, »da primame još više šumskih ptica u svoju mrežu. Upravo tako stradao sam ja sa svojom braćom. Najprije sladke rieči o Bogu i njegovome Sinu, a poslije bičem po leđima!«

Ipak pristane da poučava dječaka. Otac mu dade prevesti nekoliko rečenica iz kršćanskog nauka, koje je napisao najprije na španjolskom jeziku i to s narječjem, kojim se služe plemena u brdima zapadno od Paname. Dječak je svaku rečenicu morao ponoviti i kad bi je

dobro izgovorio, napisati latinicom u svoju malu biljež-nicu. Kad je na taj način napisao jedno dvanaest reče-nica, izjavi dobri redovnik, da je za danas dosta, a Karlu reče neka napisano odmah nauči napamet, da navečer uzmogne ovih par rečenica dobro izgovoriti. Tako će, prije nego stignu na cilj, znati na indijanskom jeziku pri-poviest o stvorenju svieta i odkupljenju, zapoviedi Božje, vjerovanje apostolsko, Otče naš i Zdravo Marijo. To će mu kod pouke mnogo koristiti.

Nato ostavi redovnik svoga učenika i pođe prema kapetanovoj kabini pozdravljajući prijazno mornare i voj-nike, koje je putem susretao. Nisu ga svi liepo gledali. Velik dio posade bili su bezsavjestni pustolovi, koji su se javili na »Rozario« samo u nadi, da će se domoći bogatoga pliena. Ovi su u redovniku, koji se otvoreno zalagao za indijanska prava, gledali samo neugodna su-putnika. Osobito su se bojali, da će on utjecati na kape-tana, koji je bio poznat kao pravedan i srčan vitez.

Kada je otac Bobadilla zatvorio za sobom kapetanova vrata, prišapne neki mornar siede brade s licem punim brazgotina i iznakaženim od samih strasti svome drugu, koji je također poslao za redovnikom gadnu psovku:

»Stari će nam od kapetana stvoriti pravoga bogo-moljca!«

»Hm, može moliti, koliko mu drago, ali ako nam uz-krati plien . . .!«

»Toga se upravo bojim!« odgovori sjedobradi. »On će od zlata, kojemu se nadamo, graditi redovniku crkve i samostane — on će Indijance, koji su također jedan dio pliena, čim se pokrste, proglasiti slobodnima.«

»Onda, tako mi svih morskih pasa, neka se čuva!« reče mrki Andaluzijanac te i nehotice posegne za bodežem o pojasu. »Ako on ne održi riečm i mi smo slobodni te možemo izprazniti mjesto za drugoga poglavicu i kapetana.«

»Posve pravo, druže, tako misle i drugi, bar oni od Nombre de Dios,« šaptao je stari. Već smo jučer uz vino

o tome govorili. Pedro Montoja bio bi posve drugi kapetan. Vidio sam ga, kako bičuje Indijance, da su sve krpe letjele! No ovdje nije zgodno govoriti o takvim stvarima. Dođi večeras, kada se straže izmiene, u kormilarovu kabinu. Ondje ćemo naći prijatelje i čašicu rakije.«

Kapetan se zadržao neko vrieme u prijaznome razgovoru s redovnikom i obećao mu, da će svim sredstvima podupirati propoviedanje Kristove nauke. Tada izađe iz kabine, da osobno nadgleda upravljanje broda. U taj čas opazi spomenutu dvojicu i kako su brzo prekinuli razgovor. Vidio je njihove mrke poglede i ponovno si preduzme, da će biti oprezan. Zatim se popne na najviši dio krova promatrajući more i kretanje broda. Sada su Biserni otoci nestali, zato se na zapadu pojavi modri nizki pojas, poluotok Azuero, koji se pružio oko 100 km u Tihi ocean, a na njegovom iztočnom rubu rt Mala, prema kojemu je »Rozario« jedrio. Brod je jedrio iznad svakoga očekivanja, pa se kapetan obrati zadovoljno na prvoga kormilara, koji je mirno s lulom u ustima stajao kraj kormila.

»Ruiz, hoćemo li prije noći objedriti iztočni rub Azuera?« »Da, gospodaru, ako samo sjeveroiztočnjak uztraje,« glasio je odgovor.

»Poznajete li rt i njegove klisure?«

»Da, gospodaru. Poznat mi je taj rt i velik dio obale prema zapadu sve do rta Mariato, gdje obala opet zakreće prema sjeveru. Dalje prema zapadu nije prodro još nijedan španjolski brod. U ostalom, bolje ćemo učiniti, ako već prije rta skrenemo prema obali i usidrimo se prije noći. S onu stranu rta ne ćemo naći tako dobroga pristaništa, a i struja je tamo prejaka.«

»Prema kojoj strani?«

»Duž obale prema sjeverozapadu.«

»To je povoljno, ali opasno. Morat ćemo biti na oprezu, da nas ne nanese na klisure i grebene.«

»A tih ima i previše i to ne samo uz obalu nego i

daleko od nje. Koliko ih samo prieti pod vodom! To neka znade sv. Nikola, zaštitnik mornara.«

»On i naša draga Gospa čuvat će nas od sakrivenih, a oko naših stražara od vidljivih opasnosti. Samo hrabro napried! Malo pred rtom nastojte pristati, pa ćemo po vašem savjetu u zoru napried. Još jedno, Ruiz. Mi se već dugo poznajemo, i ja vas štujem kao poštena čovjeka i dobra kormilara. Pomozite mi bditi, da ne popusti stega i red na brodu. Razumijete, što hoću da kažem?«

»Savršeno, gospodaru,« glasio je odgovor. Na mornare iz Paname možete se osloniti. Ali za ološ, kojim nas je uprtio Pedrarias pozvavši ljude s Nombre de Dios, ne mogu jamčiti. Međutim, otvorit ću i oči i uši.«

»Dobro, Ruiz, ne će vam biti na štetu.«

I kapetan pođe prema prednjem dielu broda te zapovjedi, da se marljivo mjeri dubina, jer se primiču k obali zaljeva.

»Hm, bolje bi bilo da sam odao kapetanu ludoga dječaka, koji čuči dolje u mojoj izbi. Zaista sam glupo učinio, kad sam dječaku pomogao ostati na brodu. Sigurno mi je alicante dobro udario mozak, i pravo kaže moja majka, da me vino uviek zavede na neku glupost. Kad se kapetan vrati, pripoviedat ću mu sve i zamoliti ga da bude obziran prema meni i siromašnome grješniku.«

Ali toga dana nije bilo više prilike za to. Kapetan do večeri nije više bio sam sa Ruizom. Brod je mirno klizio dalje, i kad je sunce zašlo, približio se rtu i usidrio za noć.

Nestao

Alfonzo je proživio zaista tužni dan u tamnoj izbici, zapravo daskama pregrađenom kutu u kormilarevoj kabini. Vrieme mu se oduljilo u bezkrajnost. Sâm se sebi činio kao sužanj, koji čami u tamnome zatvoru o kruhu

i vodi. Grizkajući tvrdi dvopek, kojega mu je Ruiz ujutro pružio, mislio je na mekani kruh namazan sladkim medom, kojega je dobivao kod kuće za doručak. Sada je tek shvatio, kako mu je liepo bilo u roditeljskoj kući i kako ga je otac uzprkos strogosti ljubio. Majka mu je davno umrla. Da je dulje poživjela, sigurno ne bi on bio tako divlji, jer je otac gotovo uviek zaposlen na brodogradilištu. To spominjemo na izpriku dječaku, koji je istina bio prkosan i lakouman, ali ipak dobroga srdca. Kad je tako mislio na otca i brigu, koju mu je svojim biegom zadao, gotovo da je razkajan zaplakao. Još jednom na silu potisne dobar poticaj i reče: »On je svemu kriv, jer mi nije dopustio. Kada se kao slavni mornar sa mnogo zlata vratim kući, oprostit će mi.«

Ovom se mišlju nastojao Alfonzo umiriti te je sa strahom očekivao svoga prijatelja kormilara i nastup, koji se imao odigrati pred kapetanom.

»Zacielo će me ukoriti, ali tući valjda ne će. Ja sam Nunnez, španjolski plemić kao i on.«

Sada je dječak čuo rieči zapoviedi i zviždanje prvoga mornara. Malo zatim zaškripi na sidru lanac i brod stane, kako je zaključio po gotovo nečujnom zapljuskivanju valova. Konačno dođe i Ruiz te mu uz dvopek dobaci komad suhoga mesa. »To ti je, da se okriepiš za ples, koji će domalo početi po taktu užeta,« reče on sileći se na šalu. »Jesi li pripravio leđa za taj veliki događaj?«

»Već me sada bole od ležanja u toj rupi,« odgovori Alfonzo. »No ja mislim, da kapetan ne će biti tako okrutan, a i ti ćeš me malo zagovarati. Zar ne, Blas?«

»Sigurno! Sada mi je žao, što sam ti pomogao izvesti taj lopovluk. Trebao sam one večeri biti pametniji. Sad je gotovo. Budi miran, dok te ne zovnem. Kada kapetan sa misionarom i častnicima povečera, doći ću po tebe, da čuješ osudu i primiš kaznu.«

Alfonzo opet ostane sam i to, posve shvatljivo, nemiran. Preslano suho meso i tvrdi dvopek nisu mu išli u

tek. Ni mlaka voda nije prijala kao sladko kokosovo mlieko, koje je kod kuće obično dobio za večeru.

Dječak gurne zlovoljno priprosto jelo na stranu misleći na kormilara i pohod kapetanu. Tada začuje pokraj sebe u kormilarevoj kabini tihi šapat. »Ruiz, kojemu ne možemo vjerovati, sada je kod večere. Drugoga kormilara poznam još sa Nombre de Dios. To je odlučan čovjek, sposoban da vodi brod, pa makar poklali sve iz Paname. Ovdje se možemo mirno posavjetovati,« reče jedan.

»Dobro,« začuje dječak drugi glas, »no pazite se i govorite tiše. Ne bih htio, da se moj vrat upozna sa užetom, a kapetan, kojemu želim sretan put u ralje morskoga psa, sigurno nas ne će štedjeti, ako se ciela pripoviest prije vremena odkrije.«

»Pa nije još gotovo, da se mora upotriebiti sila,« reče neki drugi. »Ja sam s kapetanom zadovoljan, dok se ne mieša u naše poslove. Svakako bi bilo pametnije pričekati, dok nam stvori priliku da stečemo plien. Čemu već sada pokolj?«

»Brod bi došao u naše šake,« odgovori drugi, »pa bismo na svoju ruku mogli odjedriti prema jugu u Eldorado (Zlatnu zemlju), koju je Balboa htio posjetiti, ali ga u tome spriečio Pedrarias. Na sjeveru, kuda mi plovimo, ne ćemo naći mnogo zlata.«

»Bit će i tamo dosta. Kada je Kolumbo prvi puta prokrstario obalu, nosili su divljaci kao nakit težke pločice zlata, tako da je s pravom nazvao tu zemlju ‚Costa-Rica' (bogata obala). Sada su divljaci vjerojatno pobjegli sa svojim blagom s obala Atlantskoga na obale Tihog oceana, i Pedrarias se nada, da ćemo ih tamo naći. Ako ne, možemo još uviek prisiliti kapetana, da upravi brod prema jugu.

»Ili ga zajedno sa redovnikom i pristašama poslati na vječni počinak na dno mora, što mi se još uviek čini najbolje, jer nisam oduševljen za polovične mjere. —

Dobro! Vidim, da je većina za čekanje, pa je i meni pravo. No u slučaju, da kapetan prije vremena što dozna i kojega od nas...«

»To ne ćemo dopustiti,« odgovori više glasova. Još su neko vrieme razgovarali, ali tako tiho, da ih dječak nije razumio. Ipak je shvatio, da se radi o uroti protiv kapetana. Uzto mu je odmah u početku uspjelo, da kroz uzku pukotinu na daskama razabere neka lica urotnika obasjana slabim svietlom brodske svjetiljke. Konačno prekinuše viećanje primjedbom, da će se Ruiz sigurno brzo vratiti sa večere, te se raziđu.

I doista! Zamalo se začuju težki koraci, i vrata se izbe otvore.

»Tako, sladki moj, pripravi se na pošteni ukor i sočne udarce. Jedno pamti: Kada te prvi mornar pomiluje užetom po leđima, uzpravi se, koliko možeš. Obično se junaci pri tom saviju kao mačke i primaju cieli udarac, dok kod uzpravnoga držanja strada samo gornji dio leđa. I nemoj se stidjeti junački vikati, jer će inače stari Jorge misliti, da nije dobro izvršio dužnost i udarat će dvostrukom snagom. No što se tako tajnovito držiš, kao da si imao viđenje? Što je?«

»Blas, jesmo li zaista posve sami?« upita Alfonzo. Kada je kormilar iznenađeno zaključao vrata, izpripovjedi mu dječak, što je malo prije čuo. Ruiz je u prvi čas mislio, da je dječak sanjao. No kad mu je Alfonzo rekao, da bi prepoznao najmanje dvojicu urotnika, a pogotovo onoga, koji je tražio kapetanovu smrt, reče: »Moraš kapetanu odmah pripoviedati cielu stvar. Bog znade, da ja tome ološu sa Nombre de Dios nisam od prvoga časa vjerovao. Pa i meni su radili o glavi! No pričekajte samo!... Ostani još ovdje. Ja idem do kapetana da ga pripravim na tvoj dolazak.«

Ruiz se odmah odputi prema kapetanovoj kabini. Na vratima susretne slugu, koji je upravo izašao sa daskom punom tanjura i zdjela.

»Ivane, je li kapetan sam?« upita on.

»Ne! Kod njega je onaj Montoja s velikim crvenim nosom. Sjedit će, dok bude i kapljice u boci. Budući moram donieti još jednu, moglo bi to dugo potrajati,« glasio je odgovor.

»Propalo,« promrmlja Ruiz. »Pred njim ne mogu kapetanu ništa reći, jer tko zna, nije li i Montoja upleten u urotu. A ako po Ivanu poručim, da imam kapetanu nešto važno reći, mogao bi crveni nos nanjušiti o čemu se radi. Dakle, nema druge nego čekati pa makar i do pola noći.«

Kormilar se zlovoljno postavi uz glavni jarbol, odakle je mogao vidjeti kapetanovu kabinu, zapali svoju lulicu i počne razmišljati. Imao je vremena.

»Za Alfonza je stvar došla kao naručena. Njegovo će ga odkriće sigurno osloboditi kazne. No kako će kapetan spasiti nas i brod? Onih sa Nombre de Dios ima više, i ako su složni, propali smo!«

Nombre de Dios je ime tvrđave, koja je štitila glavna španjolska pristaništa na atlantskoj strani Panamskoga tjesnaca. Leži nekih 60 km iztočno od Colona, gdje sada počinje glasovita prevlaka, koja sieče tjesnac. U vrieme naše pripoviesti pokrivala je prostor između Nombre de Dios na Atlantskom i Paname na Tihom oceanu neprohodna prašuma, kroz koju su si ljudi sjekirom prokrčili samo uzku stazu.

Konačno, kad su se već izmienile prve straže, otvore se kapetanova vrata, a iz kabine izađe »poglavica« Montoja te teturajući pozove Ivana da mu posvietli do njegove kabine. Kormilar ga pusti proći i ogleda se na sve strane. Već je prije čuo viku iz stražnjega diela broda. Sada primieti, da se Montoji približio neki tamni lik, šapnuo mu nešto u uho, na što je ovaj uz glasnu psovku stao, uzeo sluzi iz ruke svjetiljku i odpustio ga.

Što to znači? Ruiz nije imao vremena razmišljati o ovoj stvari. Najvažnije bijaše da sada govori sa kapeta-

nom pa se požuri u njegovu kabinu. Na sreću je mogao odmah unutra.

Gil Gonzales nije poslije večere uzalud zadržao Montoju uz bocu žarkoga vina, kojega je sam jedva okusio. Htio je Montoju, kojega mu je nepovjerljivi Pedrarias upravo narinuo za zapovjednika vojnicima na brodu, ili predobiti za sebe ili izpitati njegove namjere. Prvo mu nije uspjelo, a o planovima opasnoga čovjeka saznao je samo, da mu ne može vjerovati, čim bi kapetan stao na put njegovim strastima.

Gil Gonzales nije ni pod koju cienu htio prepustiti zapovjedničtvo drugome, a još manje žrtvovati Indijance tome divljaku i njegovoj bandi.

Tako je kormilar našao kapetana u težkim mislima.

»Ruiz!« klikne ovaj iznenađeno, »što mi nosiš tako kasno?«

»Važnu ali neugodnu viest,« odgovori kormilar. »Najprije molim oproštenje za sebe i jednoga moga mladog prijatelja.«

»Oproštenje ... i neugodna viest? Govori, što je i budi uvjeren, da rado opraštam, ako se to ne kosi s mojom dužnošću.«

Ruiz smeteno izpripovjedi, kako se u veselom razpoloženju dao nagovoriti i sklonio u svoju izbu brodograditeljeva sina.

Kapetan se začudi i reče strogo: »Ruiz, tome se nisam od vas nadao. To je ne samo veliki prekršaj reda na brodu nego i grieh prema dječakovom otcu i njemu samome. Toga vam na žalost ne ću moći pregledati, a i prkosni i neposlušni dječak mora biti oštro kažnjen. Ovo mi je zaista vrlo neugodna viest. Idite, ja ću još promisliti o kazni!«

»Gospodaru, to još nije viest, i vi ćete odmah čuti, kako je milostiva Providnost htjela, da sam dječaka sakrio u izbu.« — Sada izpriča kormilar tihim glasom kapetanu o uroti, koju je dječak odkrio. Gil Gonzales se neugodno iznenadi.

»Tko je bio prisutan?« upita konačno.

»Alfonzo ne pozna ljude po imenu. Bili su vojnici sa Nombre de Dios. Međutim on kaže, da bi dvojicu od kolovođa mogao prepoznati.«

»Dovedite mi odmah dječaka!«

Ruiz ode, a kapetan se uzrujano uzšeta po kabini. Vrieme je prolazilo, a kormilar se nije vraćao. Već je kapetan do skrajnosti nestrpljiv htio sam poći u kormilarevu kabinu, kadli Ruiz posve smeten uđe i javi da je dječak nestao.

»Nestao? Sigurno se sakrio od straha pred kaznom!«

»Ne, to Alfonzo ne bi učinio! Bojim se, da su urotnici opazili, da ih je on čuo, i uklonili ga.«

Kapetan i kormilar pretraže odmah cieli brod, ali dječaku ni traga. Bili su i u donjem dielu broda i zvali dječaka po imenu i uvjeravali, da mu se ne će ništa dogoditi, jer je kapetan mislio, da se ipak sakrio od straha. No sva je potraga bila uzalud.

Konačno pođe kapetan sa kormilarom na krov i upita straže; no i vojnici nisu ništa opazili. »Na krovu nije bilo nikakva dječaka. Nije mogao pasti preko palube. Mjesečina je i svietlo kao po danu. Morali bi ga opaziti.«

U barutani

Što se dogodilo s Alfonzom?

Ni kapetan, ni kormilar, a konačno ni o. Bobadilla, kojega je Gil Gonzales pozvao u svoju kabinu, nije mogao riešiti zagonetke. Ruiz ostade stalan u uvjerenju, da su ga urotnici ubili. Ali nigdje nije bilo ni traga nasilju i konačno, kuda bi s lješinom?

»Kroz rupu u mojoj kabini u more,« reče Ruiz. »Morski su psi, koji sliede brod, sigurno bili grobari. O, oči bih si izkopao, kad bih znao, da će to jadnome Alfonzu vratiti život! Činim se sam sebi kao ubojica, jer da nije bilo moje gluposti, ostao bi dječak kod svoga otca u Panami!«

»Bilo bi užasno, da je pravedni Bog neposlušnost i prkos dječaka kaznio nenadanom i krvavom smrću,« ozbiljno će redovnik. »Strašno je i pomisliti na to.«

»Sutra ćemo još jednom i još točnije pregledati brod, iako si ne mogu zamisliti, gdje bismo mogli naći dječaka,« reče kapetan. »Međutim moramo misliti na našu sigurnost i sigurnost broda. Promislite, na koliko ljudi bismo se mogli osloniti!«

»Na sve iz Paname izuzevši možda drugog kormilara. U one sa Nombre de Dios ne možemo imati povjerenja,« reče kormilar.

»Dakle sa većinom mornara ne možemo računati. Hm, moramo se najprije pobrinuti, da su straže i sva važnija mjesta u našim rukama. Kad bismo samo znali, koji su kolovođe. Još bih ih ove noći okovao u donjem dielu broda! To bi ostale uplašilo, pa bismo ih možda predobili na liepi način.«

»Gospodaru, mislim, da ne biste pogriešili, kad biste uhvatili sjedobradoga Andaluzijanca pa Negronija i možda onoga Navarca sa razciepljenim nosom,« mislio je Ruiz.

»Ne možemo hvatati bez sigurnih dokaza. No ja ću ovu trojicu i još neke druge držati na oku, i ako se samo jednim migom odadu, upoznat će me dobro!« reče kapetan. Pošto je Gil Gonzales još neko vrieme razmišljao, završi: »Dosta za danas. Vas, Ruiz, ne ću kazniti zbog dječaka, jer vas je sam Bog kaznio. Mislim, da vam ne trebam ni spominjati, da dobro pazite! A vi se, častni otče, molite, da nam Bog i njegova milostiva Majka pomognu u ovome težkom položaju.«

»Sutra ću na tu nakanu čitati sv. Misu. Molit ćemo i za jadnoga Alfonza, bio živ ili mrtav,« reče svećenik. »A ako vam inače mogu poslužiti sa Karlom . . .«

»Pravo, Karlo i Indijanac će nam pomoći!« klikne kapetan. »Dječak nam može biti od izvanredne koristi. Pošaljite mi ga sutra odmah poslije sv. Mise. Kad bismo

mogli steći Indijančevo povjerenje, gotovo bismo dobili igru. Laku noć! Za straže ću se ja pobrinuti!«

Kapetan ode na krov i obiđe ga. Nije opazio ništa sumnjiva. Na palubi bijaše sve mirno. Puni je mjesec izlievao svoje čisto svietlo na mirne vode zaljeva. S obližnje obale čuo se iz tamne prašume od vremena do vremena glasni krik neke zvieri i kreštanje majmuna, koji su se naganjali po drveću . . .

No u tamnu prostoriju, u kojoj moramo potražiti Alfonza, nije dopirao ni tračak mjesečeva svietla. Kada je kormilar ostavio dječaka, bijaše ovaj veseo na pomisao, da će ga odkriće osloboditi kazne i možda mu još steći kapetanovu sklonost. On pogladi svoje nešto zgužvano odielo od modroga baršuna i prieđe rukom preko crne, kovrčaste kose podpuno sviestan miline svoje pojave.

»Gonzalez će me uzeti za svoju tjelesnu stražu, i bit ću dobar u službi. Pedrarias će me kroz nekoliko godina učiniti vitezom, pa ću sa vlastitim brodom ili pače kao admiral ciele flote poći na odkrivanje novih zemalja, gdje ću postati namjestnikom ili podkraljem!«

Tako je dječakova taština gradila kule u zraku, i brzo je nestalo pokajanja na pomisao, da se oslobodio neugodna položaja. Čekao je samo da se kormilar vrati. Konačno se vrata otvore i dječak, koji kod slaba svietla nije primietio, da to nije kormilar, klikne pun očekivanja: »Ruiz, što kapetan kaže na urotu?«

Prekasno je opazio, da to nije onaj, kojega je on očekivao, nego jedan od vojnika i to upravo sjedobradi, kojega je vidio kroz pukotinu na zidu. Za njim je brzo ušlo još nekoliko likova. O, da bar nije izgovorio kobne rieči! No prekasno! Stari je razumio, što mu je dječak rekao. Alfonzu se sledi krv u žilama pod pogledom, koji mu je stari vojnik dobacio.

»Zaključajte vrata!« reče Andaluzijanac poluglasno svojim drugovima. »Da vidimo, koga imamo ovdje. O, kako liepu ptičicu! I ti si dakle kapetanu preko Ruiza

odkrio urotu? Kako se zoveš, milo moje, i kako si dospio ovamo?«

Alfonzo se prkosno ugrize za usnicu i ne odgovori ni rieči.

»Oho, moj mali! naučit ćemo te mi govoriti,« reče sjedobradi i položi mu bodež na grkljan. »Sada izpoviedaj ili, tako mi stotina onih, koje je ovo željezo već ohladilo, poći ćeš za čas njihovim tragom ili u nebo ili u pakao!«

Dječakovom dušom prostruji kao munja pomisao: U pakao — jer si se težko ogriešio o četvrtu zapovied, a nisi se ni dobro pokajao ni izpoviedio! U užasnome strahu popusti tada njegov prkos. On se baci pred vojnikom na koljena i promuca uzdignutih ruku: »Milost! milost! Ne šaljite me u pakao! Sve ću vam priznati!«

I Alfonzo izjavi, da je u kormilarevoj izbi bio svjedokom njihova viećanja i o tome pripoviedao Ruizu.

»A on je odtrčao ravno do kapetana i odao mu naša imena? Halo, drugovi, tada ćemo se za četvrt sata boriti za vlastiti život!«

»Vaša imena ne!« krikne Alfonzo, kojega je stari vojnik uhvatio za grkljan. »Ne poznam vas po imenu i ne ću vas odati, makar me tukli užetom.«

»Ne znaš naših imena? Ali si nas sigurno tako opisao, da je Ruiz odmah znao, o kome se radi!«

»Ne, zaista ne!«

»Kapetan će te svakako prisiliti, da izdaš mene i sve ovdje, koje si sada vidio. Zato je najbolje, da te pravovremeno uklonimo.« Uz ove rieči stavi ubojica svoju široku lievu ruku dječaku na usta, a desnicom ga počne gušiti, da ga je oblio ledeni znoj. Mislio je, da je izgubljen i obećao Majci Božjoj da će izmoliti 100 krunica, ako mu pomogne u težkoj nevolji.

Tada jedan od druge dvojice vojnika, koji su ušli sa sjedobradim, položi ruku na rame svoga druga i reče: »Stoj, Lopez, ili ćeš mi se zamjeriti! Ja nisam za takva sredstva, dok nisu neobhodno potrebna. Neka se dječak

zakune, da nas ne će izdati. U ostalom, ja ću ga odvesti na mjesto, gdje ne će imati za to prilike. Pa što konačno kapetan znade? Da s nama nema šale, i da smo spremni na sve, ako nam na bilo koji način uzkrati plien. Meni je pače drago, da je to saznao. Bar će se čuvati.«

»Da se zakune? On će prekršiti zakletvu,« odgovori podrugljivo okrutni Lopez. »Montez, ti si uviek za polovične mjere.«

»On će držati zakletvu, jer se boji pakla,« odgovori Montez. »Pusti dječaka, ja ću s njime govoriti.«

Lopez nerado skine ruku sa dječakova vrata, a Montez ga upita, je li spreman položiti zakletvu. Kad ovaj drhćući potvrdi, naloži mu da klekne i zakune se pred Razpelom, da ne će urotnike ni riečima ni ikakvim drugim znakom odati.

»Ako nas izdaš, proigrao si svoju vječnu sreću. Ali da nisi vikao u pomoć, kad ću te voditi na sigurno mjesto, a niti kad te tamo zatvorim. Razumiješ? — Dobro! — Pripazite jedan čas na dječaka. Idem po ključ od barutane. Znam, gdje ga zapovjednik drži.«

Za nekoliko časaka vrati se Montez i mahne drhćućem Alfonzu, neka ga sliedi, dok je Lopez osvjetljivao svjetiljkom strme stepenice u donji dio broda. Zaustaviše se pred težkim, željezom okovanim hrastovim vratima. Lopez sa svjetiljkom ostane u izvjestnoj udaljenosti. Montez razjasni dječaku, da je to barutana, u koju se po brodskim pravilima ne smije ući u cipelama, da ne bi koji željezni klinac na cipeli trenjem prouzročio iskru, koja bi barut zajedno sa brodom digla u zrak. Zatim skine Alfonzu cipele i pretraži mu džepove, da ne bi u njima možda ostao nožić ili kakva upaljiva stvarca. Nato odključa oprezno barutanu i gurne dršćućega dječaka unutra.

»Kraj zida u pozadini stoji 20 bačvica sa barutom. Između njih i vrata imaš mjesta za ležanje ili stajanje. U ovaj ću ti kut metnuti vrč s vodom i suhog mesa sa dvopekom. Tako, a sada, mladi gospodine, želim dobru

zabavu! Čim se ostali slože s našim nacrtima, doći ću te osloboditi. Međutim nemoj zaboraviti na zakletvu, koju si položio.« S ovim riečima povuče se Montez da zaključa hrastova vrata. Alfonzo pokuša još jedanput s molbama, ali vojnik strese glavom i reče:

»Nema od toga ništa. Možeš u ostalom zahvaliti Bogu i meni, da ležiš ovdje mjesto na dnu mora ili u želudcu morskoga psa.«

Tada zaškripi brava, ključ bi izvučen, i vojnici se po stepenicama udaljiše. Još nekoliko sekunda vidio je Alfonzo tanki tračak svietla, koje je prodiralo kroz rupicu na bravi, a zatim utrnu i to, a dječak ostade u najdubljoj tami. Sada klone u prevelikoj boli. Plačući padne na koljena. U početku se nije mogao sabrati, no kad se izplakao do umora, pomalo se smirio.

»Evo ti plaća za težki grieh!« govorio si je nesretni dječak. »A možeš zaista zahvaljivati Bogu, da te je ovako kaznio. Da me je sjedobradi ugušio, bila bi moja duša sigurno u paklu. Tisuću je puta bolje, što sam ovdje kažnjen! O, da se mogu izpovjediti kod o. Bobadille!«

Sada se Alfonzo sjeti, da je u nuždi za oproštenje grieha dovoljno i savršeno pokajanje s odlukom, da će se prvom prilikom izpovjediti. Zato počne moliti i iz svega srdca probuđivati pokajanje. Dragi Bog mu je dao milost, te se zaista kajao, što je uvriedio njegovo Srdce i konačno se utješio i smirio. Napokon usne od same žalosti, kako se dogodilo i učenicima u Maslinskome vrtu.

Ni sam nije znao, kako je dugo spavao, kadli ga probudi neka buka, a kroz ključanicu prodiraše opet tračak svietla. Brzo se digne i stavi uho na bravu. Nije se prevario; čuo je Ruizov glas: »To je barutana, ovdje ne može biti.«

»Ne, ne,« začu Alfonzo kapetanov odgovor, »ne približujte se sa svjetiljkom! Moramo ga drugdje potražiti.«

Alfonzo je skoro i nehotice viknuo u pomoć. No sjetio se zakletve i progutao rieč, koja bi ga spasila. »Ne

smijem; o sveta Majko Božja, potakni ih, da ipak ovamo pogledaju!«

»Alfonzo, Alfonzo!« zvao je Ruiz, i kad na ponovni poziv nije bilo odgovora, udaljiše se po stepenicama, a tračak svietla utrnu zajedno sa tračkom nade u dječakovu srdcu.

Tumač

Kada je mjesec na zapadu utonuo u valove, svitao je na iztoku novi dan, a na nebeskom se svodu uzdiglo naskoro sjajno sunce. »Rozario« se nalazio nešto iznad 7° od Ekvatora, dakle u tropskome pojasu, gdje se poslije vrlo kratkoga sumraka odmah podpuno razdani. Kapetan izda odmah zapovied da se nastavi put, pa je upravljanje broda zaokupilo kroz nekoliko sati svu njegovu i kormilarevu pažnju.

Približili su se strmoj oštrici rta Mala toliko, da su vidjeli bielu pjenu valova i čuli njihov zaglušni šum. Gonzalez je stajao napried na palubi i oštro gledao prema grebenima, koji bi mogli ugroziti vožnju, a uzto je nadgledao dvojicu mornara, koji su s lieve i desne strane neprestano mjerili dubinu. Kada su stigli do uzvisine prednjih brda, udari Ruiz gotovo ravno prema zapadu; jedra su se morala koso postaviti, da ih dobro zahvati vjetar, koji je još uviek duhao sa sjeveroiztoka. »Rozario« se pod pritiskom nagne nešto na stranu, dok mu je kormilo snažno rezalo pjenušave valove.

»Zar ne idemo prebrzo, Ruiz?« upita kapetan gledajući zabrinuto, kako brod brza kroz nepoznato more.

»Nema opasnosti,« glasio je odgovor, »dok drži vjetar. ‚Rozario' sluša kormilo kao pitomi konj uzdu. No ako vjetar popusti, moraju ljudi biti spremni baciti sidra, jer bi nas sama struja mogla voditi protiv naše volje u propast.«

Dok je brod klizio tako naglo uz južnu obalu polu-

otoka Azuera, bio je o. Bobadilla sa svojim učenikom zaokupljen razmatranjem. Tada dođe indijanski tumač. Na njegovo i misionarevo zadovoljstvo ponovi Karlo još jednom jučerašnju zadaću, a onda prieđu dalje na prievod ukratko sastavljenih vjerskih istina.

Poslije toga odpusti redovnik Karla uz rieči: »Nauči dobro današnju zadaću. Kad je naučiš, reći ću ti, za koga smo jutros zajednički molili krunicu.«

On namjerno nije Karlu još ništa govorio o Alfonzu. Bilo mu je mnogo do toga, da se dječak ne smete u učenju, da uzmogne odmah početi s propoviedima, čim se izkrcaju. Ujedno mu je htio uštedjeti bol, koja će sigurno obuzeti njegovo srdce, kad dočuje o nestanku prijatelja, jer se nadao, da će se Alfonzo međutim ipak naći.

No kada se Karlo nakon jednoga sata vratio i znao napamet cielu pripoviest o stvorenju svieta, saobći mu otac, za koga su molili.

»Nesretni Alfonzo!« klikne mladić, i suze mu navru na oči. »Kako je težko dragi Bog kaznio njegov prkos i neposluh! I vi mislite, da je možda umoren?«

»Sve je moguće,« odgovori ozbiljno o. Bobadilla.

»Među našim vojnicima ima na žalost ljudi, koji su spremni na svaki zločin. Ipak mi je vjerojatnije, da su ga živoga negdje sakrili. Ne ćemo gubiti nade. Došao sam na pomisao, da bi tumač najlaglje ušao u trag izgubljenome.«

»Pedro!« reče Karlo. »Mislim, da je prema meni dobar, iako nije prijatelj Španjolcima. Zamolit ću ga za pomoć, a i sam ću pretražiti cieli brod. Draga Majka Božja i Anđeo Čuvar sigurno će nam pomoći. Molite se, otče!«

Redovnik dade učeniku još nekoliko mudrih savjeta, da se ne izloži osveti urotnika i odpusti ga sa svojim blagoslovom.

Karlo potraži brzo tumača. Našao ga je naslonjena na ogradu krova, gdje sanjarskim pogledom gleda prema šumovitim vrhuncima na obali. Pred njegovom dušom

izkrsla je slika mirnoga sela u dalekim brdima, čiji se obrisi vide u daljini kao modri pojas oblaka. Kako je bio ondje sretan sa svojom ženom i djecom! Jednoga dana došli su Španjolci i primamili ih k sebi staklenim nakitom i bezvriednim blistavim stvarcama, da ih konačno uhvate kao robove i odvuku sa sobom, dok je mirno seoce u sjeni paoma postalo žrtvom plamena. Odveli su ih u Nombre de Dios, gdje je postao svojinom zapovjednika Montoje, koji je njega, ženu i djecu dao po Lopezu bičevati. O, kako mrzi ovu dvojicu, koja se sada također nalaze na brodu. Kako mrzi uobće sve Španjolce! O, kad će svanuti čas osvete? Hoće li se baš ovima osvetiti? Možda će izuzeti redovnika i njegova učenika. Ne, i oni na neki način rade na tome, da se njegov narod stavi pod španjolski jaram. Istina, oni dobro misle, ali će ipak i oni okajavati i platiti grieh svojih sunarodnjaka!«

U tim je mislima Karlo zatekao tumača, koji je istina primio sv. krst, da si poboljša položaj, ali nauka Kristova nije prožela njegovu dušu.

Karlo takne lagano tumačevu ruku i prene ga iz težkih misli.

»Pedro, molio bih te, da pomogneš meni ili bolje mome prijatelju Alfonzu.«

»Kako će siromašni indijanski rob pomoći bogatome i moćnom djetetu Španjolske?« upita tumač uz gorki smiešak.

»Ipak, Pedro, možeš mi pomoći. I ti si moj brat, jer si kršten, a nisi rob. Naš je kralj zabranio da se s krštenim Indijancima postupa kao s robljem.«

»Je li on također zabranio da ih se pljačka i bičuje? Ako jest, zašto njegov namjestnik ne sluša njegove zapoviedi?« upita tumač, a oko mu zasja.

»Istina, to se ne bi smjelo događati, i naš kapetan Gil Gonzales ne će toga dopustiti. On je to svečano obećao o. Bobadilli,« nastojao je Karlo ublažiti tumača.

Budući je govorio toplo i srdačno, osjeti Indijanac

u njegovim riečima ljubav pa mu nije mogao odbiti molbe. Obećao je Karlu, da će otvoriti oči i uši te nastojati odkriti trag Alfonzu. Kad je čuo za urotu, duša mu se izpuni nadom, da će mu se u najskorije vrieme pružiti prilika osvetiti se zapovjedniku Montoji i Lopezu. Bio je uvjeren, da su obojica upletena u stvar ili pače kolovođe. Odluči, da će ih sliediti i prisluškivati na svakome koraku i čim nađe dokaze, javiti ih kapetanu. Kazna sigurno ne će izostati.

Brod je međutim sretno plovio dalje.

Navečer stigoše do rta Mariato, i »Rozario« se rano usidri, jer se kapetan nije mogao odlučiti da noću nastavi put kroz posve neiztraženo more. Čim su jedra skinuta, i brod se smirio uz obalu, pođe kapetan sa Ruizom ponovno u potragu za dječakom. Opet su prošli kraj barutane, i Alfonzo ih je čuo, ali se nije usudio javiti, jer se sjetio, da ga veže zakletva. Tako je i ova potraga bila bez uspjeha, i oba su čovjeka bila još sigurnija, da je nesretni dječak umoren i kroz prozor kormilarove kabine neopaženo bačen u more.

Sliedećega jutra nastavi »Rozario« put sliedeći obalu, koja istom ovdje zakreće prema sjeveru, a zatim se pruža na zapad do Punta Burica, gdje danas granica između Kolumbije i Costarice dosiže Tihi ocean. S desna i lieva pružali se liepi otoci, među njima Cebaco i Coiba. Spustili su veliki čamac i iztražili ih kao i obalu kopna. Međutim nisu nigdje naišli na veće naseobine urođenika, koji su pred strancima brzo pobjegli u neprohodne šume, znak, da je zao glas o španjolskim osvajačima već i do njih dopro. Tako su trebali tri dana do prekrasnoga Davidsova zaljeva, iz kojega su uz ostale ugledali i vrhunce 3.430 m visokoga vulkana Chiriqui. Iz njegova ždriela uzdizao se stup pare, koji je noću obasjavao vulkan crvenkastim svietlom.

Drugoga jutra objedri »Rozario« rt Burica, koji se pruža daleko prema jugu, i stiže do zaljeva Dolce, »sladkoga zaljeva«, kako ga je kapetan nazvao zbog mnogih divljih potoka i rieka, koje ovdje svoje sladke vode miešaju s gorkim morem.

Prošao je peti dan, odkada je nestalo Alfonza. Svi su mislili, da je mrtav. On je sam uzeo svoj položaj kao kaznu za prkos i neposlušnost, ali se ipak revno molio za oslobođenje. Peti dan, njemu se to činilo mnogo dulje, spopadne ga strah, da će ga pustiti umrieti od gladi, jer je već pojeo posljednji komadić dvopeka, a i voda se u vrču primicala kraju.

Međutim ložač Montez nije tako mislio. Već je dugo htio odnieti dječaku novu zalihu hrane, ali je opazio, da ga Indijanac sliedi na svakome koraku. Konačno, kad je mislio, da je uvrebao sigurni čas, uhvati već dugo pripravljeni vrč s vodom i požuri se u donji dio broda. Ali Pedro ga je opazio, samo se nije usudio poći odmah za njim.

»Dječak živi,« reče sam sebi, »i čuči ipak negdje u donjem dielu broda.«

Kada se Montez vratio s praznim vrčem, odkrade se on nekoliko časaka kasnije oprezno pipajući u tami po istim stepenicama dolje. Jedan sat kasnije šapnuo je Pedro Karlu:

»Tvoj prijatelj živi; čuo sam ga glasno moliti.«

Judin rt

Kada je Karlo primio od tumača viest o Alfonzu, »Rozario« je upravo plovio oko brdovitoga poluotoka Santo Domingo, koji se pruža kao klin u Tihi ocean i zaokružuje zaljev Dolce. Dječak htjede odmah obaviestiti o tome kapetana, ali ga Pedro zadrži riečima: »Kada lovac odkrije trag zvieri, mora biti dvostruko oprezan, da zvier ne svlada njega umjesto on nju. Mi smo odkrili sigurne tragove zvieri, ali ako se prerano odamo, propalo je janje, tvoj prijatelj, a možda i mi s njime. Budi

pametan i govori najprije s o. Bobadillom! Ja moram međutim nadzirati zvier.«

Karlo uvidje mudrost Indijančeva savjeta. Stvar njegova prijatelja bila je tako povezana s planom urotnika, da bi oslobođenje dječaka moglo prouzročiti nenadani napadaj. To je odmah uvidio i o. Bobadilla i odlučio obaviestiti kapetana o dječaku istom navečer, kada brod pristane uz obalu.

Karlo nije još nikada tako nestrpljivo čekao zalaz sunca. Konačno ono utone u more obasjavajući posljednjim zrakama gorske glavice Costarice.

Pošto je kapetan još jednom obišao brod, koji se mirno usidrio, pođe na večeru, na koju je obično pozvao i o. Bobadillu. I ovaj puta dođe redovnik u njegovu kabinu. Čim je Ivan postavio na stol posuđe s jelom i udaljio se, saobći otac kapetanu važnu viest.

Gil Gonzales skoči i htjede odmah osloboditi dječaka. Redovnik ga opomene, neka bude oprezan. »Imate pravo,« reče kapetan, »moja me naglost skoro zavela. Moramo zahvatiti u stvar istom onda, kada sve dobro pripravimo. Najprije moramo čuti Indijanca.«

»Rekao sam mu, neka bude u blizini, da može ući, čim se Ivan udalji,« primieti o. Bobadilla.

»Dobro. Zatim ću pozvati Ruiza, jer međutim imam već osnovu, koja se mora još ove noći izvesti.« Ivan donese vino i udalji se s nalogom, da pozove Ruiza. Jedva što je ovaj izašao, uđe tumač i podnese svoj izvještaj. Reče, da su u urotu upleteni Montez i još neki drugi, napose zapovjednik Montoja i Lopez. Kad ga je kapetan upitao, je li u tome posve siguran, odgovori on, da je siguran što se tiče Monteza, Lopeza i Navareza sa brazgotinom, jer ih je prisluškivao. Isto je tako sigurno, da urotnici računaju sa zapovjednikom kao s budućim kapetanom broda. Izvještaj se podpuno slagao s kapetanovim opažanjima, pa on zaključi prema tome postupati.

Kada je Ruiz ušao, kapetan najprije upita, kako su

razdieljene straže. Bili su sve pouzdani ljudi. I s momčadi, koja ih je imala oko ponoći izmieniti, moglo se računati. Samo su Lopez i Montez bili među njima.

»Izvrstno,« reče kapetan. »Sada ću pozvati Montoju i častnike Hurtada i Mahuca, u koje se mogu pouzdati, na čašu vina. Ti ćeš, Ruiz, ostati u blizini i čim ti naložim, osigurati onu trojicu kolovođa, ali što je moguće tiše.«

»Budite bez brige, gospodaru. Samo jedan mig, i moji će ljudi učiniti svoju dužnost,« odgovori Ruiz s blistavim pogledom.

»Krv smije poteći samo u krajnjoj nuždi. Razumiješ?« naloži kapetan. Zatim zamoli redovnika, da preporuči Bogu još uviek smioni i opasni podhvat. Svećenik se povuče s Karlom u kapelu.

Kormilar obiđe brzo straže te neopazice šapne svakome nekoliko rieči, postavi dvostruku stražu pred vrata prostorije, u kojoj su spavali vojnici i požuri se natrag prema kapetanovoj kabini, u koju je upravo bio ušao zapovjednik s oba častnika. Na kapetanov mig sjednu pozvani k stolu tako, da je zapovjednik bio nasuprot kapetanu, na mjestu, odakle su ga mogli lako natjerati u kut prostorije. Oba su častnika bila već dan prije obavještena o uroti pa su slutili, što znači taj poziv. Zapovjednik je mislio samo na vino i praznio čašu za čašom. Razgovor se izprva kretao oko sretne plovidbe, oko liepe obale i otoka, koje su odkrili i o tome, kako sada po svoj prilici dolaze do napučenijih krajeva, jer se sve više opažaju naselja uz obalu. Kazaljka na uri pomicala se prema ponoći. Kapetan pogleda značajno oba častnika i iznenada upita zapovjednika:

»Zar ne, da je kod vas ključ od barutane?«

»Od barutane? Čemu to?« reče Montoja drhtavim glasom.

»O, ja sam samo tako mislio. Čuo sam naime, da je bez moga znanja dolje zatvoren neki sužanj,« odgovori kapetan. »Neki dječak, koji je slučajno odkrio izvjestnu osnovu.«

»Kapetane, mislim, da me izazivate!« klikne zapovjednik. »Laž je, podla laž, da sam znao za urotu Lopezovu i njegovih drugova! Tko to kaže, biedni je lažac i osjetit će oštricu moga bodeža.«

»Dosta je,« reče kapetan ustajući. »Hurtado, Mahuca, čuli ste iz njegovih usta, kako ga je vino izdalo. Montoja, vi ste uhićeni. Uzmite mu mač!« Zapovjednik ga je uz kletvu upravo htio izvući, ali oba ga častnika uhvate s desne i lieve strane za ruke i razoružaju.

»Ako viknete u pomoć, gotovi ste,« reče kapetan. »Mahuca, vi ćete ga nadzirati ovdje u mojoj kabini. A vi ćete mi, Hurtado, pomoći osigurati ostale kolovođe.«

Sada odbije ponoć. Nekoliko časova kasnije javi tumač, da su postavljene nove straže. Tada izađe kapetan s častnikom na palubu, gdje ga je već čekao Ruiz s viešću, da je sve u redu. Gonzalez u pratnji dvaju dobro naoružanih vojnika pristupi brzo k Lopezu, dok se Hurtado s nekim jakim mornarom približio Montezu. Lopez bijaše za čas svladan. Prije negoli je došao k sebi, bijaše razoružan i svezan. Kapetan mu stavi na grlo oštricu mača i zaprieti smrću, ako se javi. Lopez, koji je kao i svi okrutni ljudi bio u stvari prava kukavica, obeća u smrtnome strahu da će sve priznati i odati sve sukrivce, samo ako njega poštede. Sa Montezom je bilo teže. Ovaj bijaše oprezan i kad je vidio, da je izgubljen, skoči s krikom »izdaja!« preko palube.

»Pustite ga, neka pliva!« reče kapetan. Sada brzo k vojnicima.«

U prostoriji, u kojoj bijaše oko stotinu vojnika, vladala je duboka tama, i gotovo su svi spavali. No buka na krovu i zdvojni Montezov krik probudi sve.

»Na noge, na oružje, braćo sa Nombre de Dios! Ubijaju naše drugove!« vikao je Navarac, dok je Negrone skočio, da se naoruža. U taj čas prodru unutra mornari, koje je Ruiz postavio pred vrata, i zaposjednu mjesto, gdje su vojnici držali oružje.

»Ne ubijamo nikoga!« viknu kapetan, koji je ušao sa stražom. »Uhitili smo samo nekoliko izdajica i ovdje tražimo samo dvojicu, koja su sudjelovala u uroti. I ovima će biti oproštena smrtna kazna, ako se dobrovoljno jave. Negrone, Lullo, ovamo!«

Obojica uvidješe, da se silom ne mogu spasiti. Negrone se baci kapetanu pred noge s uzdignutim rukama moleći za milost, a tako učini i Navarac, kad je vidio, da ne može pobjeći. Na kapetanov mig straža ih izvede. »Mogao bih još najmanje šestoricu ljudi sa Nombre de Dios poslati s njima u donji dio broda,« reče Gonzalez, »no znam, da su zavedeni, i opraštam im. Međutim, neka paze, da više ne nasjednu izdajicama, jer drugi put ne ću tako blago postupati!«

S ovim riečima, koje su bile prihvaćene glasnim odobravanjem, udalji se kapetan. Zatim u pratnji o. Bobadille i Karla pođe u donji dio broda da oslobodi zasužnjenoga dječaka. Ujutro prošloga dana donio mu je Montez, kako smo vidjeli, dvopeka i vode, i tom je zgodom uspjelo Indijancu ući u trag dječaku.

Kada se naime ložač udaljio, i Alfonzo je mislio da je opet sam u tamnoj prostoriji, počne u prevelikoj boli glasno moliti, tako da je Indijanac, koji se kasnije ovamo došuljao, čuo njegove vapaje Presvetoj Djevici. Kako se dječak prepao, kad je iznenada čuo kucaj na vratima zatvora, i kad mu je neki glas rekao, neka bude dobre volje! Poslije toga nije više ništa čuo. Prolazio je sat za satom, ali toliko željkovane slobode još uviek nije bilo! Konačno se počne uvjeravati, da je sigurno sanjao, da mu je netko kucao na vrata i bodrio ga. Počeo je opet plakati i moliti, dok konačno od umora ne zaspi.

No sada, kad su ga probudili jasni glasovi, i kroz ključanicu je prodrlo svietlo svjetiljke, sada se ne vara! Vrata se zaista otvore, i on ugleda otca Bobadillu, Karla, Ruiza i kapetana. Uz radostni poklik zagrli Karla, koji mu je bio najbliže, a zatim padne priznavajući svoju krivnju i mo-

leći za oproštenje pred kapetanom i svećenikom na koljena.

»Tvoja je lakoumnost zaista oštro kažnjena,« reče Gonzales. »No kako to, da se nisi javio, kad smo te Ruiz i ja tako blizu tvoga zatvora dozivali?«

»Jer sam položio zakletvu, da ne ću zvati u pomoć,« odgovori dječak.

»No tu si zaista pošteno održao! Vidim, da uz prkos i lakoumnost ima u tebi i dobrih svojstava pomoću kojih će se iz tebe uzgojiti vriedan čovjek. Dođi sad s nama da se okriepiš. Izpunila ti se želja, da do povratka u Panamu budeš moj naučnik.«

Već pred zoru klečao je Alfonzo pred svećenikom i vjeran svojoj odluci obavio sv. izpovied. Kada je svanuo dan, osuđeni su kolovođe urote prema brodskim pravilima na smrt. Ipak Gonzales protegne tu osudu samo na Montoju i Lopeza, koji su svojim nedjelima već sto puta zaslužili smrt. Ostalima dade na izbor, da se ili dadu javno bičevati ili s oružjem i zalihom hrane izložiti na obali kroz tjedan dana. Ova se kazna u ono doba često primjenjivala kod Španjolaca u Americi. Oni odaberu ovo posljednje, pa ih mornari prevezu odmah čamcem do neke izbočine kopna, koja bijaše nasuprot brodu. Ovdje bi izvršena i smrtna kazna nad obojicom zločinaca, i to se mjesto na spomen izdaje zove još i danas »Judin rt«.

Santa Cruz

Treći dan poslije ovih događaja bio je »Rozario« u liepom Nicoyskom zaljevu, koji leži prema jugoiztoku između istoimenoga poluotoka i obale. Gonzalez je najprije mislio, da je s lieve strane otok; tek kada je nakon opreznoga jedrenja kroz cieli dan prodro duboko u zaljev, opazi, da mu kopno zatvara put, pa se morade drugi dan vraćati prema izlazu iz zaljeva. Sada je plovio duž obale poluotoka i na svoju najveću radost opazi, da je

poluotok gusto naseljen. Ciele skupine urođenika, koji su već dan prije promatrali brod, stajale su na obali. S broda su im domahivali, a oni su uzvraćali pozdrav, no ipak su bili neodlučni, bi li pobjegli ili ostali, kada se brod približio, i kad su ugledali bradate i neobično naoružane i odjevene ljude. No Gonzales, koji je s o. Bobadillom i s oba dječaka stajao posve napried na brodu, tako im je prijazno mahao, da su se smirili i neki odvažniji pošli u susret strancima, koji su se počeli izkrcavati.

Kao što Kolumbo, kad se izkrcao, tako usadi i Gonzales na obali kraljevsku zastavu Kastilije, da svečano zauzme zemlju za svoga kralja. U isto vrieme podigne i redovnik drveni križ u znak, da će nebeski Kralj, koji je po križu osvojio sviet, zavladati i ovom novoodkrivenom zemljom. Svi su kleknuli i molili. Kada su ustali, dođe više uglednih urođenika sa znakovima poštovanja. Oni se bace pred Gonzalesom na koljena, jer im se u svojoj sjajnoj opremi sa zastavom u jednoj a mačem u drugoj ruci činio kao božanstvo. I pred o. Bobadillom i dječacima, napose pred liepo odjevenim Alfonzom duboko se poklone. Karlo im je nastojao razjasniti, da su oni ljudi, a ne bogovi, i pokazivao je prema križu tumačeći, da je Bog, čiju će nauku oni navješćivati, umro za njih na križu. Indijanci se na veliko iznenađenje Španjolaca prostru odmah sa svim znakovima vjerskoga poštivanja pred križem. Zato su pomislili, da su Indijanci već bili poučeni u nauci križa. No to je bio nesporazumak. Maja -Indijanci, koji su nastavali zapadnu Nicaraguu, častili su neki znak, koji je bio veoma nalik na križ, ali je predstavljao sveto drvo boga kiše. U ostalom se i tumač Pedro težko sporazumievao s urođenicima, jer se njihovo narječje veoma razlikovalo od jezika onih plemena, koja su stanovala u brdima zapadne Paname.

Indijanci, na koje su ovdje naišli, bili su posve drugačiji od divljaka, koje su Španjolci dotada upoznali. Bili su svjetlije puti, dugoljasta lica s dosta dugim, savijenim

nosom i nešto izbočenih, velikih, ali ne divljih očiju. No najviše im se svidjelo njihovo pristojno odielo satkano od pamuka, koje je na prvi pogled odavalo mnogo viši stupanj kulture nego kod dosada poznatih plemena Novoga svieta. I sa svakim korakom, koji su učinili prodirući u unutrašnjost poluotoka, raslo je njihovo iznenađenje. Naskoro naiđu na velika, bogato napučena sela, čije su jednostavno izgrađene kolibe pokrivene ogromnim lišćem bile okružene zaista rajskim vrtovima. Bilo je tu papaja, naranči sa tisućama zlatnih plodova u tamnome lišću, pa kokosa i sladkih ananasa, koji su ovdje obćenito služili kao živica te između cvjetnih kaktusa pozivali goste da uberu mirisavi plod.

»Došli smo zaista u raj!« klikne Alfonzo uzhićen ljepotom odkrivene zemlje.

»I pretvorit ćemo ga u vrt Božji učinivši njegove stanovnike djecom Božjom,« odgovori Karlo.

»Čini se, da to ne će biti težko, jer oni već časte križ,« mislio je kapetan.

»Ipak će kao i svuda u svietu stajati mnogo znoja i krvi,« odvrati svećenik. »Zao duh sigurno ne će bez borbe ostaviti ovaj raj.«

»Ali je taj raj vriedan borbe! Nigdje nije osvojena ljepša zemlja Križu i našemu kralju. Gledajte samo to voće, te divno uređene vrtove, ta bogato napučena sela! I gle, ovdje je pravi trg, gdje se nuđa odielo, tkanine, plodovi i sve moguće. Stoj! Evo se približuju naoružani ljudi — nadajmo se da nemaju zle namjere — pripravite puške!«

Nepotrebni oprez! Bio je to Nicoya, najugledniji poglavica na poluotoku, koji se sa svečanom povorkom približavao strancima, čiji su mu dolazak naviestili. Pred njim je stupalo oko stotinu strielaca, zatim sigurno tisuću kopljonoša s drvenim, životinjskim kožama prevučenim i šarenim perjem ukrašenim štitovima. Samoga poglavicu okružili su neobično jaki ljudi s težkim, kao od željeza

čvrstim drvenim mačevima, koji su s obje strane bili obloženi oštrim obsidianom (staklast kamen) i bili dosta opasno oružje. Svi su bili obučeni u tako debelo odielo, da ga nije mogla probiti strjelica. Samoga poglavicu nosila su četiri mladića na nekoj nosiljci. Bio je dobro razvien, liep čovjek, što se vidjelo, kada je sišao na zemlju i pozdravljajući s počitanjem pošao prema kapetanu. Grudi mu bijahu urešene bogatim nakitom — zlatnim pločicama, koje su bile sastavljene kolutima od iste kovine i ukrašene priprostim likovima. Oko vrata imao je dragocjeni niz bisera. Kapetanova je pratnja upijala požudnim očima taj nakit i šaptala, da su konačno odkrili traženi »Eldorado«, zlatnu zemlju.

Pomoću tumača razjasni kapetan poglavici, koji je dosta razumio jezik iztočnih plemena, da je on poslanik moćnoga kralja s onu stranu mora i došao, da sve narode Zapada podvrgne pod njegovu vlast. Nicoya nije doduše svega razumio, ali je dolazak ljudi sa dalekoga iztoka doveo u vezu s jednom pričom, koja se razširila od Meksika do Costarice i koja govori o nekom bogu ili polubogu, koji je u davna vremena poučavao tamošnje narode u znanju i umieću, ali se kasnije povukao preko mora na iztok uz obećanje, da će se jednom vratiti u ove krajeve. Kao što je ova priča otvorila kasnije Cortezu put u Meksiko, tako je i Nicoyu razpoložila, da je strance primio sa svim počastima i da udovolji svima njihovim željama. Smatrao ih je sinovima ili poslanicima onoga boga, kojega je on držao za velikoga kralja, o kojemu su mu govorili.

Kao prvi dar pruži Nicoya kapetanu zlata u vriednosti od 14.000 komada po 8 španjolskih reala i 6 malih kipova bogova, svaki od prilike visok jedan pedalj. Gonzalez pak pruži njemu stakleni nakit, ogledalca, noževe, igle i slične sitnice, kojima su se Indijanci divili i držali ih vrednijima od zlata i pravoga biserja.

I o. Bobadilla započne odmah sa poukom. Njegov je

mladi učenik na indijanskom jeziku iznosio kršćansku nauku, koju je Nicoya još bolje protumačio svojim ljudima, i oni su je upravo požudno primali.

Uz poglavičino odobrenje osnuje Gonzales u jednoj prekrasnoj kotlini uz rječicu, koja se izlieva u zaljev, malu tvrđavicu. Nazvao ju je Santa Cruz (Sveti Križ) i namjeravao ostaviti u njoj malu posadu, dok bi on pošao dalje prema sjeveru, gdje su vladali još moćniji poglavice od Nicoye. No prije nego pođe na taj put, imala se obaviti dvostruka svečanost: krštenje Nicoye i njegovih suplemenjaka i vazalska zakletva španjolskome kralju. Nicoya je pristao na oboje, i o. Bobadilla je mislio, da su Indijanci dovoljno shvatili nauku o jednome pravom Bogu i odkupljenju po Isusu Kristu, da im se može pružiti sv. krst. Pogotovo, kad je poglavica uklonio odvratne kipove krivih bogova i na njihovo mjesto postavio križ. No gorljivi se redovnik prevario u mnogima.

Između orijaških smokava nasuprot tvrđavice podignut bi oltar i ukrašen tropskim cviećem u blistavim bojama. Naokolo stajahu pod oružjem svečano odjeveni Španjolci, dok su najugledniji od urođenika, t. j. poglavica sa svojim savjetnicima, klečali na stepenicama oltara. Tisuće naroda pokrile su obronke brda, koje se lagano uzpinje. Karlo i Alfonzo išli su kao ministranti pred častnim svećenikom, koji je odjeven u crkveno ruho koracao prema žrtveniku da prinese Žrtvu Novoga Zavjeta. Za vrieme sv. Mise svečano je odjekivalo pjevanje, a pod podizanjem, kada je sav narod pao na koljena, zagrme topovi iz utvrde, a iz daljine odgovore im oni sa »Rozaria«. Djelovanje baruta činilo se Indijancima od prvoga dana kao nešto nadnaravno. Mislili su, da su sami bogovi dali ovim tuđincima na razpolaganje munje i gromove. Zašto dakle njihova nauka ne bi bila s neba?

Zato se ne smijemo čuditi, što su poslije sv. Mise tisuće naroda grnule za Nicoyom prema rieci, u kojoj je o. Bobadilla krstio Indijance. Prema izvještaju ljetopisca,

koji je upravo nevjerojatan, bilo ih je oko 6.000. Duša o. Bobadille i obiju dječaka, koji su mu pomagali, izpuni se neizkazanom utjehom. I Gonzalez, koji je kumovao Nicoyi, bio je duboko ganut i ponovno je obećao, da će pokrštene Indijance uzeti u zaštitu kao slobodne španjolske građane.

Poslije podne odigraše Španjolci obraćenicima najprije jednu vojničku predstavu, u kojoj su prikazali neku bitku. Uz grmljavinu topova prepadnu se Indijanci od četiri konja, koje je Gonzalez poveo sa sobom iz Paname i tek toga dana izkrcao. Indijanci nisu nikada vidjeli tako velikih četvoronožaca. Kada se kapetan bacio na jednoga od konja i u skoku poletio prema zadivljenom množtvu, razprši se ovo uz užasni krik na sve strane. Uz mnogo nagovaranje i umirivanje sabere se opet prestrašeni narod, ali su se samo najsmioniji usudili u blizinu jahača. Dan se završi sa zakletvom vjernosti, koju je Nicoya sa četvoricom savjetnika položio španjolskome kralju u ime cieloga plemena. Na koplju tvrđave zaleprša kastilska zastava pozdravljena opetovanom grmljavinom topova sa tvrđave i broda.

Na rubu šume jednoga dalekog brežuljka stajahu tri mrka svjedoka vesele svečanosti. Gonzalez i njegova pratnja nisu ni slutili njihovu blizinu. Bio je to ložač Montez, koji se plivanjem spasio na obalu i oba druga, koja su bila izložena na istoj obali. Oni su sliedili brod kopnenim putem i konačno ga dostigli. Sada su snovali osvetu kapetanu i Alfonzu, koji ih je po njihovu mišljenju uzprkos zakletvi izdao.

Neprijateljske osnove

Prošla su gotovo dva mjeseca od svečanosti u Santa Cruz. Gil Gonzalez prodre sa svojom malenom pratnjom oko 100 km prema sjeveru. Kad su prošli pokraj oko 5.000 stopa visokoga vulkana Orosia, stigli su do jugo-

zapadne obale Nicaragua jezera. Sliedeći zapadnu obalu jezera naiđu na selo ili grad nekoga moćnog poglavice, koji je nosio ime jezera. I taj poglavica Nicaragua primi Španjolce vrlo prijazno i obdari kapetana zlatom u vriednosti od »25.000 komada po 8 reala, zatim umjetnički satkanim odielom i mnogim kitama prekrasnoga perja«. I on se nakon kratkoga oklievanja dade nagovoriti, da ukloni kipove krivih bogova iz svoga hrama i na njihovo mjesto postavi križ. Ljetopisac kaže, da je primio sv. krst sa 9 tisuća svojih podanika. Obližnja rieka, na kojoj je izvršen sv. obred, zove se i danas Rio Gil Gonzalez. Činilo se, da će se stanovnici čitave ove liepe zemlje dobrovoljno predati kršćanskoj vjeri.

No dok je misionar s našim mladim prijateljima pripravljao Indijance na krštenje, nije ni neprijatelj spavao. Poganski su se svećenici oporavili od prvoga straha i žurili se pred Španjolcima na sjeverozapad jezera, gdje je u blizini vulkana Masaya vladao najmoćniji knez zemlje, smioni i ratoborni poglavica Diriangan. Njega su htjeli izazvati na oružani odpor. Šačica tuđinaca mora ipak podleći stostrukoj premoći urođenika.

Glas o bradatim tuđincima dopre već do Diriangana, i on je ozlovoljen slušao, kako su im se poglavica Nicoya i Nicaragua pokorili i odrekli vjere u stara božanstva. »Mene ne će na tako laki način dobiti!« reče ponosni bojovnik i odmah sazove vieće. Poglavica je po običaju zemlje imao četiri starca za savjetnike i ove je morao u svim važnijim zgodama slušati.

Naskoro su sva četvorica ogrnuta bielim vunenim ogrtačima sjedjela s poglavicom u njegovoj »palači«. Naravno, da je to bila samo poveća drvena građevina, ali je to ljepši bio iz nje pogled u vrt pun orijaških paoma i tropskoga voća te između drveća na površinu jezera s mnogim šumom obraslim otocima i živim vulkanom Momobaho u daljini.

Poglavica obaviesti svoje savjetnike o dolazku tuđi-

naca, »koji su tako smioni, da sile sve poglavice redom primiti njihovo gospodstvo i njihovoga Boga — jer, koliko sam čuo, imaju samo jednoga — i sve ovo preko jednoga vjerovjestnika! Što kažu na to moji mudri savjetnici? Možemo biti sigurni, da će se i od nas to tražiti. Kakav će biti naš odgovor? Kukavno podvrgavanje ili junački odpor?«

»Moj odgovor, junački Diriangane,« započne oprezno prvi savjetnik, »ovisi o tome, jesu li tuđinci bogovi ili ljudi. Ako bogovi posjećuju našu zemlju, uzalud ćeš se i ti protiv njih boriti. Da, odpor bi u tome slučaju bila ludost i užasan grieh, koji bismo mi i naša zemlja morali strašno okajavati. Jesi li siguran, da tuđinci nisu bogovi?«

»Oprezan si, mudri Diriomo, kako se pristoji tvojoj starosti,« odgovori poglavica. »No kako čujem, sami tuđinci kažu, da postoji samo jedan Bog, a njih ima oko stotinu. Nadalje je jednoga od njih, kad se kupao, uhvatio i proždro krokodil. Jesu li to dakle bogovi, mudri Diriomo?«

»Sigurno ne! Smrtni su ljudi kao i mi,« nastavi drugi savjetnik. »Ako smo jači, možemo se s njima boriti.«

»Moj je brat Inotopek dobro i mudro rekao,« reče treći savjetnik. »Ako smo jači od njih! Junački Diriangane, čuo sam, da ovi tuđinci razpolažu munjom i gromovima. Kako ćemo se mi s našim kopljima i strjelicama boriti protiv takva oružja? Ja ih istina ne smatram bogovima, jer su umrli, no možda su sinovi ili prijatelji bogova, koji su im dali na uporabu munju i gromove. Ili su možda poslanici božanskoga Quetcalcoatlsa, o kojemu naši sjeverni susjedi pričaju, da je prije mnogo vremena otišao preko mora na iztok i obećao, da će se jednom vratiti?«

»Ja ih ne smatram ni bogovima ni prijateljima bogova,« reče Ometepec, najugledniji između četvorice savjetnika, koji bijaše poznat kao moćni čarobnjak. »Kako moja braća mogu sumnjati o tome, da su tuđinci neprijatelji bogova, kad ruše njihove kipove, zabranjuju im prikazivati žrtve i osuđuju to kao grieh? Naša braća,

svećenici iz Nicarague, koji su pobjegli k nama tražeći pomoć, pričaju, kako su tuđinci pogrdili sva naša božanstva. U ostalom, primit će kaznu za ovo nedjelo! Zar naš Famagostad, koji je poslije velikoga potopa, o kojemu pripoviedaju naši otci, razdielio kopno od mora i napunio ga novim životinjama i ljudima, zar on nije isto tako moćan kao i onaj Bog, o kojemu pričaju tuđinci, i čijega su sina njihovi otci tako okrutno ubili? Osim Famagostada imamo još bezbroj drugih bogova, koji će nas podpomagati, jer se radi o njihovoj stvari. No moj se brat Inotopec boji munje i groma, koje ti bradati ljudi imaju navodno kao oružje. Ne vjerujem! To će biti obsjena kojega čarobnjaka, koju ćemo mi još jačom čarolijom učiniti neškodljivom. Junački Diriangane i mudra braćo, savjetujem vam da se pripravimo za borbu. Diriangan neka pošalje glasnike svim poglavicama nadaleko i široko, da i oni dignu bojovnike na oružje. Kada se mjesec, koji sada stoji na nebu kao srp, ogleda s punim licem u jezeru, moraju biti svi spremni za boj. Ja ću se sam sutra popeti do stare svećenice na vatrenome brdu, da čujem, kakvo sredstvo djeluje protiv munje i groma zloglasnih tuđinaca. Tako misli Ometepec. Što zaključuju moja braća?«

»Ometepec govori kao mudrac,« klikne Diriomo. »Pošalji poslanike poglavicama na iztoku, zapadu i sjeveru. Kada pobiedimo tuđince, doći će k sebi i poglavice na jugu, pa ni jedan jedini od bradatih ljudi ne će izmaći svojoj sudbini. Njihove glave objesit ćemo na drveće pred našim hramovima, a zubi naših bogova samljet će njihova srdca.«

»Ometepec, daj nam čaroliju protiv gromovitoga oružja tuđinaca,« reče oprezni Inotopec, »pa sam i ja za borbu protiv njih.«

»Dakle rat protiv tuđinaca!« zaključi zadovoljno Diriangan. »Hvala vam, mudri otci, a napose tebi, najmudriji Ometepecu! Tvoja rieč bijaše i ovaj put sjajna

sunčana zraka, koja razgoni svu tamu. Odmah ću poslati glasnike k prijateljskim poglavicama, i prije nego mjesec izpuni svoje lice, sabrat će se najmanje 10.000 bojovnika. No što ćemo učiniti, ako bielci osvanu prije toga vremena?«

»Zadržat ćemo ih prijaznim riečima i uhvatiti ih u svoje mreže kao mudri pauk svoju žrtvu,« odgovori Ometepec. »Tako mi razsrđenih bogova, nijedan od njih ne smije umaći!«

»Dobro. A ja ću te sam sa sinom Diriambom sutra pratiti do svećenice na vatrenome brdu. Dobro je, da dječak osjeti jezovitu blizinu naših bogova prije nego što se upozna s tuđincima.«

S ovim riečima htjede Diriangan odpustiti svoje savjetnike, kadli njegov sin, o kojemu je upravo govorio, brzo dotrči pred otca, baci se na koljena i klikne: »Tuđinci s velikim bradama! Sastao sam ih na jezeru, i žele s tobom, otče, govoriti! O, kako sam trčao! Čini mi se, da su to zli ljudi.«

»Dirianganov sin se nikada ne boji,« reče poglavica namrštivši se. »Koliko ih ima i što žele?«

»Trojica su, ali nisam mogao razumjeti, što žele. Izgovorili su samo tvoje ime i znakovima zatražili, neka ih vodim k tebi,« odgovori dječak.

»Idi dakle i dovedi ih. Vi ćete, mudri otci, ostati ovdje, da zajedno čujemo, što nam nose.«

Bio je to ložač Montez s drugovima. Odkada su kod Santa Cruz dostigli Gil Gonzalovu povorku, sliedili su je i stalno kružili oko nje kao grabežljive ptice, ali su se dobro čuvali, da kapetan ne sazna za njih. Indijanci, koji su se opekli u saobraćaju s njima, pripisivali su njihova nedjela svim Španjolcima. Konačno im kod Nicarague pođe za rukom uzpostaviti vezu s nekoliko starih drugova sa Nombre de Dios. Čuli su od njih, da je većina posade vjerna kapetanu uzprkos njegovoj strogosti. Ipak ima još jedno dvanaest nezadovoljnika. Montez je snovao, kako

bi ove privukao k sebi i u vezi s jednim od indijanskih poglavica krvavo se osvetio Gil Gonzalesu. Izgled u bogati zlatni plien, u vriednosti od sigurno pola milijuna reala, koji je kapetan dobio od poglavice, djelovao je na ništarije, i savez je sklopljen. Kada je Montez čuo za moćnoga Diriangana, i da se među Španjolcima govori, da će se on sigurno oprieti željama osvajača, zaključi on, da mora preteći kapetanovu povorku i u najmanju ruku pokušati da se sporazumi s tim indijanskim knezom.

Tako je sa svojim drugovima došao do Masaye, a sin ga je poglavičin odveo u sjenicu, gdje su knez i njegovo vieće čekali tuđince. Prvi utisak nije bio osobito povoljan. Odielo im bijaše zamazano i poderano, a okrutni izraz njihovih lica pojačan čupavim bradama podavao im je tako divlji izgled, kakvoga Indijanci još nisu vidjeli.

»I to bi imali biti sinovi bogova!« reče Diriangan podrugljivo svojim savjetnicima. Zatim mahne tuđincima, neka se približe i izkažu svoje viesti, jer ih je smatrao poslanicima španjolskoga vojskovođe. Dugo je trebalo, dok su on i njegovi savjetnici iz oskudnoga Montezovog indijanskog rječnika i kretnja odgonetnuli, što zapravo žele ta trojica. Pokazali su na sebe i poglavicu te rekli: »prijatelji«. Zatim su izvukli bodeže i mačeve, okrenuli poglavici leđa i mahali oružjem, kao da se biesno bore protiv nevidljivoga neprijatelja. Uzto su znakovima pozivali Indijance, da se zajedno s njima bore.

»Što hoće ti luđaci?« klikne poglavica.

»Počeo sam shvaćati cielu stvar,« reče mudri Ometepec. Oni žele biti naši prijatelji, da se mogu s nama boriti protiv tuđinaca. Sigurno su se posvađali sa svojim zemljacima, koji su ih možda uvriedili, i sada im kuju osvetu. To nam je došlo kao naručeno. Junački Diriangane, budi s njima prijazan, ali ih dobro nadziri, jer bi se u tome mogla kriti i zamka neprijatelja.«

Poglavica se držao ovoga mudrog savjeta.

Na vatrenome brdu

Sliedećega dana pođe Ometepec s poglavicom i njegovim sinom prema obližnjem vulkanu. Prolazili su šuteći kroz liepu nindirsku šumu. Dječak, koji je sliedio oba muža, nije opažao ljepotu tropskoga cvieća, ni velikih sjajnih leptira, ni zlatno sjajnih kukaca, koji su zujali oko njih.

Mislio je na sve one strahote, koje je od mladosti slušao o neobičnoj ženi na vatrenome brdu. Pričalo se, da je ona u vezi s bogovima, čije je odvratne kipove vidio na žrtvenom otoku na jezeru. Ova užasna lica s izbuljenim očima i ždrielima, koja mirišu po ljudskoj krvi, imala bi se dizati iz ognjenoga jezera u brdu i izreći svoju volju strašnoj ženi, koja dan i noć prebiva u šupljini brda, što tutnji i izbacuje vatru.

Muževi i dječak zaustave se na bistrome potoku i operu si uz zazivanje bogova lice, ruke i noge, jer Indijanac mora doći čist u blizinu svojih bogova. Za kratko vrieme stignu ta trojica do ruba šume, a pred njima se otvori široka ravnica prekrivena tamnom zakorjelom lavom, koju su Španjolci kasnije prozvali »zla zemlja«. Nad ovom tužnom površinom uzdiglo se brdo, koje su Španjolci s pravom nazvali »Masayski pakao«. Uzdigao se kao čunj povrh puste ravnice. Obronci mu bijahu goli i pokriveni skrućenom lavom, a s vrha se dizao bieli stup dima.

»Bogovi se ne ljute,« reče Ometepec pokazujući prema vrhu brda. »No jao nama, ako njihov dah pocrni, i kroz njega bljesne munja!«

Zatim šuteći nastave put po tvrdoj, na mnogim mjestima oštroj lavi obasjanoj sunčanim žarom.

Tanke sandale iz srneće kože, kakve su nosili ugledni Indijanci, slabo su zaštićivale njihove noge, i naskoro su krvavi tragovi označivali put, kojim je prošao dječak. Još teži bijaše strmi uzpon na brdo. Znoj se izmiešao

s krvlju prije, nego što su stigli do vrha. Konačno! Odavle se otvara divna slika na sve četiri strane. No tri planinara nisu zapažala ljepote kraja. Oni pođu brzo prema rubu ždriela i spuste poglede u neugodnu dubinu. Španjolac Oviedo, koji se samo 5 godina kasnije popeo na brdo, kaže, da vulkan ima ždrielo nalik na lievak, gore tako širok, da bi s jednoga kraja na drugi jedva stiglo »puščano zrno«, a duboko je oko 130 hvati. Do te se dubine može čovjek spustiti, a tada dolazi do dna ždriela, u čijoj se sredini istom otvara pravi vatreni bezdan.

»Na dnu toga drugog ždriela,« pripovieda spomenuti očevidac, »vidio sam brončanu vatru tekuću kao voda. Ova mi se vatra činila strašnijom od svake druge, koju sam u životu vidio, a pokrivala je cielo dno ždriela. Od vremena do vremena uzdigla se goruća masa silnom snagom u zrak i bacala u visinu svu silu užarene građe... Ne vjerujem, da bi ikoji kršćanin mogao gledati taj prizor, a da se ne sjeti pakla.«

I indijanski je dječak mislio na pakao. Indijanci su naime vjerovali u mjesto, gdje će se zli mučiti, i nazivali ga miquentanteot. Zato je i Diriamba šapćući upitao otca, jesu li to vrata miquentanteota. »To su vrata, kroz koja nas posjećuju naši bogovi. Šuti i sliedi nas,« odvrati Diriangan.

Poslije neke molitve, koju je Ometepec izgovorio, počnu silaziti u ždrielo vulkana. Iztočni je vjetar tjerao dim na protivnu stranu, i tako su uz najveći oprez stigli do neke izbočene stiene, koja je zapravo bila ulaz u jednu spilju. Kada su došli do toga mjesta, poviče Ometepec jakim glasom: »Nana! Nana! Nana!« i uzto udari tri puta štapom po stieni.

Naskoro se ukaže neka stara žena, kao da je iznikla iz tamnoga zida lave. Mršavo, zgrbljeno tielo bilo je pokrito krznom crne pantere. Suhe se ruke uprle o štap, oko kojega se ovila zmija. Razčupana, biela kosa okruživala joj navorano lice, a gotovo ugasle oči gledale su

tako neugodno izpod gustih obrva, da se Diriamba i nehotice privio uz svoga otca, kao da traži zaštitu. Ona mahne Ometepecu neka dođe u spilju te se zadrži s njim u dužem razgovoru. Zatim se pokaže na drugome mjestu pećine i reče poglavici:

»Znam, što želite. Očekivala sam vas. Konačno ste došli. No još nije kasno. Neprijatelji naših bogova su u zemlji. Dva puta se već izpunio mjesec, i nijedna se ruka nije podigla u njihovu obranu. Da, srušili su njihove kipove, okaljali ih i razbili, a na njihovo su mjesto postavili znak, koji naši bogovi preziru i mrze, kako se mrzi samo neprijatelj. Moram li spomenuti, da se bogovi ljute? Zdrobit će vas i plamenim potocima prekriti vašu zemlju! Evo slušajte i vidite, kako ovdje dolje ključa i vrije! Jao vama, ako i jedan tuđinac ostane u zemlji, dok se mjesec još jedanput izpuni i izprazni. Jeste li čuli? Ni jedan jedini ne smije ostati! Morate ih, što je više moguće, žive uhvatiti. Moraju umrieti kao žrtve pod našim noževima. Bogovi žeđaju njihove krvi i gladuju njihovih srdaca. A trojicu među njima: jednoga starca s bielom bradom i dvojicu ljepušnih dječaka najviše mrze naši bogovi! Ove mi morate dovesti na božansko brdo, jer ćemo ih žive baciti kao žrtvu pomirnicu u plameno jezero. Samo na taj način izprat će se grieh. Poslušajte i zakunite se, da ćete to učiniti!«

»Slušamo i kunemo se,« reče Diriangan. »No kako ćemo se boriti protiv tuđinaca, koji su naoružani munjom i gromovima? Daj nam slično oružje ili sredstvo, koje će njihovo gromovito oružje učiniti neškodljivim.«

»Nisu li jučer došla k tebi tri tuđinca, koji se žele boriti s tobom protiv neprijatelja? Pitaj njih! Oni znadu uspješno sredstvo protiv tuđinskoga oružja. A sada dosta! Vrati se kući, jer se neprijatelj tvoj približuje. Ne štedi nikoga i dovedi mi starca s oba dječaka, čim se izpuni mjesec. Oni se moraju žrtvovati prije borbe. Budi pa-

metan i jak, slušaj bogove, jer inače jao tebi i tvome dječaku!«

Starica nestane u spilji, a trojica se hodočastnika odpute kući. Diriamba se na smrt uplašio, a i srčani Diriangan bio je duboko potresen. To čvršće odluči da će izpuniti volju strašnih bogova, da ne navuče njihovu srčbu na sebe i na svoju zemlju.

Kada su se vratili kući, Ometepek potraži odmah trojicu tuđinaca, da od njih izpipa sredstvo protiv gromovitoga oružja. Težko su se sporazumjeli, no konačno starac ipak shvati. Oni kazaše da je najbolje sredstvo protiv opasnoga tuđinskog oružja voda pomiešana s krvlju »poglavičina sina« — kako su Indijanci nazivali Alfonza. Ta se voda mora preliti preko gromovitog oružja, i učinak će biti sigurno povoljan po Indijance.

Tako se činilo, da je sudbina našega mladog prijatelja bila po drugi put zapečaćena. Kada se Ometepec vratio Dirianganu, reče: »Bielac mu može uzeti jedan dio krvi prije nego ga odvedem k svećenici, da ga ona po želji bogova baci u plameni ponor.«

Nakon par dana stigne viest, da su Španjolci već na putu, te se kroz nekoliko sati poglavica može nadati poslanstvu. Trojica bielaca odmah dadu znak, da se moraju sakriti pred svojim zemljacima, no da će se u odlučni čas zajedno s još nekim saveznicima boriti na strani Diriangamovoj. Poglavica je smatrao taj oprez opravdanim i pokaže im sigurno zaklonište u obližnjoj prašumi, gdje su s neke pećine mogli promatrati sve, što se događa u Masayi.

Poslanstvo se najavi predvečer. U njemu bijahu častnik Hurtado, o. Bobadilla, Karlo i tumač Pedro. Častnik u sjajnom oklopu s kitom perja na šljemu naličio je zaista više kakvom božanstvu nego Montez sa svojom pratnjom. I častni redovnik s bielom bradom te jedri dječak ostaviše dubok utisak na Dirianganu i njegovoj pratnji. Hurtado stupi uz ponosni pozdrav pred poglavicu i ponudi mu ili prijateljstvo moćnih Španjolaca uz uvjet, da prihvati njihovu vjeru i prizna vrhovničtvo njihova kralja — ili rat. Diriangan zatraži nekoliko dana za razmišljanje. Spomenuo je, da bi bilo nerazumno tražiti od njega da se odreče svoje vjere i svojih bogova prije nego upozna vjeru stranaca i njihovoga Boga. Međutim izreče tuđincima dobrodošlicu i obeća im, da će postupati s njima kao s braćom. Pošto je Pedro preveo odgovor, izjavi Španjolac, da je spreman pričekati odgovor, ako rok ne bude predugo trajao.

»Za tri dana je mjesec pun. Tada će moj brat sa sjajnim grudima čuti odgovor,« reče Diriangam.

Hurtado bijaše zadovoljan i pokaže na o. Bobadillu kao na glasnika nove vjere. Siedi misionar stupi prijazno pred poglavicu i reče: »Mir vama! Nosim vam Boga mira i vječne sreće. Slabo govorim vaš jezik, ali moj sin govorit će mjesto mene i Bog, koji me šalje, progovorit će sam vašim srdcima.«

Karlo, koji je u zadnja dva mjeseca prilično naučio indijanski jezik, stupi pred poglavicu i brojno množtvo, koje ga je okružilo, te počne, učinivši prije znak križa, jednostavno ali odvažno tumačiti vjerovanje apostolsko. Svaki je članak razjasnio posebno na način pristupačan slušateljima. Indijanci su sa zadovoljstvom slušali dječaka, kako govori njihovim jezikom, pa se ni sam poglavica nije mogao posve oteti ljepoti tuđe nauke. »Dosta je za danas,« reče on konačno. »Sutra ćemo te opet slušati. No znaj, da i mi vjerujemo, da je zemlja djelo moćnih bogova, i da poslije smrti samo dobri dolaze u nebo, dok se zli bacaju u pakao. Ti, biela brada, tvoj otac i bojovnik s blistavim grudima moji ste gosti. Uđite u moju kuću!«

Kada se smračilo, pozove Diriangan potajno tumača k sebi i zadrži se s njime u dugom razgovoru. Pedro mu je pripoviedao, kako su Španjolci postupali s njim i s njegovom ženom i djecom. Ipak mu je rekao, da su

redovnik, oba dječaka i španjolski vođa dobri ljudi, i da on sam priznaje njihova Boga. Savjetovao mu je, neka prihvati vjeru Španjolaca, ali njihovo gospodstvo neka odkloni, jer će inače, unatoč dobroj volji ovoga vođe, sigurno biti težko potlačeni. U ostalom bojao se zbog osvete izdati dobroga kapetana i njegovu pratnju.

Dok je poglavica razgovarao s tumačem, odšulja se njegov sin Diriamba potajno do Karla te ga je mnogo pitao o stranoj vjeri. Osobito mu se svidjelo pripoviedanje o Djetešcu iz Betlehema i njegovoj djevičanskoj Majci. Konačno upita: »Kakve žrtve traži vaš Bog? Naši su bogovi strašno okrutni. Oni traže mnogo ljudskih žrtava! Na žrtvenom brdu baci se žrtva na kamen. Zatim joj onaj, koji žrtvuje, otvori nožem grudi, izvadi još živo srdce i baci ga u ždrielo božanstva, da stiša srčbu bogova. Vaša vjera ima sigurno još strašnije žrtve.«

»Sam Božji Sin prinio se na križu kao žrtva pomirnica za sve ljude,« odgovori Karlo. »On je naložio našim svećenicima da ponavljaju tu žrtvu. No ovo ti još ne možeš razumjeti. Jedno ti kažem: kod toga se ne prolije ni kapljica ljudske krvi.«

Diriamba je šutio. S bolom je mislio na to, kako je ovaj strani dječak, kojega je on počeo ljubiti, od njegovih bogova osuđen na strašnu smrt. Rado bi ga bio upozorio na to, no sjetio se svećenice i nije se usudio. »Zar se ti ne bojiš naših bogova, koje izazivaš svojom naukom?« upita zamišljeno.

»O, ne!« odgovori Karlo. »Moj je Bog moćniji i uviek je sa mnom. A osim toga zapoviedio je jednome nebeskom glasniku — anđelu, da me čuva danju i noću. Pod njegovom zaštitom ja mirno spavam. Ne bi se i ti htio staviti pod njegovo okrilje?«

»Ne znam. Bojim se. Ne mogu ti sve reći. No moli se svome Bogu i svome nebeskom zaštitniku. Možda bi te oni mogli spasiti ... A sada, laku noć!«

Pred odlukom

Predvečer sliedećega dana uđe Gil Gonzales na čelu svoje pratnje u Masayu. Tisuće urođenika sabraše se, da vide bojnu sliku: gledali su s nekim užasom oružje, koje je blistalo na suncu kao vatra, crne brade, a napose konje, koji su se od vremena do vremena javljali rzanjem. U početku nisu znali, čemu su puške, koje su vojnici nosili o ramenu i četiri mala topa, što su ih mornari vukli kroz sredinu povorke. No naskoro se razširi glas, da su to strašne cievi, kojima tuđinci proizvode munje i gromove.

»No mi ih se ne moramo bojati,« reče jedan od indijanaca svome susjedu, »mudri Ometepec dobio je od svećenice protiv toga jako čarobno sredstvo.«

»Nadajmo se, da će djelovati,« odvrati nagovoreni, »jer tako mi sjedina moje bake, ne sviđaju mi se te brade, a još manje ove četvoronožne grdosije. Mislim, da ove životinje moraju žderati ljude kao papige naš kukuruz. Ta dvostruko su velike kao lav!«

»Ne budi kukavica, inače ćeš izgubiti oružje, i izključit će te iz plemena. Onda možeš trčkarati naokolo sa ženama,« javi se treći. »Gledaj, kako je njih malo, a koliko nas ima! Već sada nas dolazi deset protiv jednoga, a sutra navečer bit će nas stotina protiv jednoga tuđinca. No gle, dolazi junački Diriangan na čelu svoga vieća.«

Poglavica je doista osvanuo bogato urešen zlatom i biserima, nošen od četvorice ljudi na nosiljci posred brojne pratnje. Kad ga je Gonzalez ugledao, podbode konja, da se visoko propeo, te pozdravljajući zamahne blistavim mačem prema poglavici. Iz množtva zaori krik užasa, a i nosači su uzmakli i gotovo bacili poglavicu na zemlju. Ali Diriangan skoči sa nosiljke te s mačem u ruci i vatrenim pogledom dočeka neprijateljskog vojskovođu, koji mu je tik pred nosom zaustavio svoga konja.

»Zar se u vašoj zemlji ovako pozdravljaju kraljevi? Ili misli li moj brat, da je Diriangan žena, koju možeš uplašiti kao ovu djecu?« nagovori poglavica Gonzaleza. Zatim dovikne svojima: »Stidite se! Što će ovi ponosni stranci misliti o vama?« Množtvo, koje je počelo uzmicati, okrene se opet i stane klicati svome junačkom knezu.

I Gonzalez se divio Indijančevoj odvažnosti. Mislio je, da će ga mala jahačka umjetnost pokolebati i uplašiti. Sad je uvidio, da će ovdje odlučiti mač. »Istina, u mojoj se zemlji kraljevi drugačije pozdravljaju. Samo ne znam, ne će li se tvoj narod kod toga pozdrava još više uplašiti!«

»Pozdravi me kao kralja!« odvrati poglavica nabravši čelo. Gonzalez smiešeći se mahne svojim vojnicima. Desetorica od njih skinu puške i izpale u zrak nekoliko metaka. Mnogi su se u strahu bacili na zemlju, a i sam se Diriangan nekako trznuo kod iznenadne vatre i pucnjave.

»Tako se u mojoj zemlji pozdravlja kralj, s kojim živimo u prijateljstvu. Sada ću ti pokazati, kako se pozdravlja neprijateljski kralj, jer ja još ne znam, jesi li ti moj prijatelj ili mi želiš biti neprijatelj,« reče Gonzalez. »Ljudi, dajte mjesta prema jezeru! Ruiz, upravi »Sokola« prema onoj palmi, a ti, Alfonzo, izpali metak, da ovaj junački bojovnik vidi, što kod nas mogu i golobradi dječaci.« Čim se otvorio put i top bio upravljen prema označenoj palmi, spusti dječak fitilj u barut i — jedna munja, grom, i palma se zanjiše i tresne s razbijenim deblom o zemlju.

Ovaj puta nije ni Dirianganu uspjelo zauzdati strah svoga naroda, jer je naglo i nerazjašnjeno djelovanje topa i njega malo smelo. Španjolac to opazi i upita: »No, hoću li te smatrati prijateljem ili neprijateljem?«

No i poglavica je već došao k sebi. Mislio je na sigurno sredstvo protiv strašnoga oružja i reče: »Poslanik, kojega si mi poslao, odobrio mi je tri dana razmišljanja. Kada bude pun mjesec, dobit ćeš odgovor.«

Gonzalez se odmah sjeti, da bi poglavica kroz to vrieme htio sakupiti vojsku, ali nije mogao povući častnikovu rieč. Zato je još prije noći obkolio svoj tabor barikadama i na ulaze postavio topove.

Međutim su izdajice iz grmlja dobro promatrali ulaz svojih zemljaka u Masayu i sve, što se pri tom dogodilo. »Ovaj je Indijanac odvažniji od mnogoga Španjolca,« reče Montez svojim drugovima. »To je naš čovjek! On će nam pomoći do osvete i zlata!«

»Da, kad bi njegovi ljudi bili srčani kao on,« reče Navarac.

»O, njih ima toliko, da će zadnji redovi spriečiti bieg prednjih. A djelovat će na njih i naša čarolija protiv topova,« odgovori Montez.

»Slušajte,« reče Talijan, »ja tome poglavici ne vjerujem. Ako je samo napola tako mudar kako je odvažan, nastojat će da se podpuno rieši tuđinaca pa će i nas poslati na drugi sviet.«

»Ne vjerujem,« odvrati Montez. »Kad bi ti bio poglavica, onda da! No srčani su ljudi riedko nevjerni. U ostalom, čuvat ćemo se. Tko to dolazi?«

Bio je to Ometepec, koji je po Dirianganovu nalogu još jedanput došao pitati, je li protučarolija posve sigurna. Montez je jamčio vlastitom glavom, da su topovske cievi sasvim nemoćne, kada se prije fitilja spusti na barut samo nekoliko kapljica njegove čarolije. Samo mu moraju pravovremeno dovesti dječaka, čija je krv za to neobhodno potrebna. Indijanac se vrati u selo s obećanjem, da će mu još prije ponoći uručiti dječaka.

Kada se Montez po mjesečini vraćao s lutanja u zaklonište, čuo je razgovor svojih drugova. Već prve rieči, koje je čuo, potakle su ga, da se sakrije u sjenu neke pećine i da ih prisluškuje.

»Kad se pokolj svrši, i mi se s plienom sretno dočepamo Panamskoga zaljeva, ne moramo se baš u troje vratiti u grad. Nas dvojica smo dosta, i ne će nam škodi-

ti, ako si i dio onoga trećega bratski podielimo,« čuo je, kako govori Navarac, a Talijan mu odgovori: »Posve pravo, brate! Ni ja ne znam, što smo dužni tome Montezu. Spasili smo mu život, kad smo ga našli onako bezpomoćna na obali. Dosta smo se nagutali njegove oholosti. A sada dođi sa mnom. Odkrio sam nedaleko odavle neko groblje, a ti znadeš, kakvih sve dragocjenosti ima u indijanskim grobovima.« Obojica odoše da opljačkaju grobove.

»Biednici!« šapne Montez. »A svaki od njih misli: ,Čim nestane Monteza, dolaziš ti na red.' No to su posljedice druženja s razbojnicima i ubojicama. O, da si poslušao rieči svoje majke! No sada je kasno — i hoću da se osvetim!«

Odluka

Kada se Gil Gonzalez drugoga jutra digao s ležaja, javi mu Ruiz, da se oko ponoći čuo iz šume krik kao zazivanje ljudskih glasova.

»To su bile životinje, kojih su pune ove šume,« reče kapetan.

»I ja sam to mislio,« odvrati Ruiz. »No ipak mi se učinilo, kao da netko viče na španjolskom jeziku ,pomoć'.« Tada me spopadne neshvatljivi strah za Alfonza, koji je sinoć bio pozvan k o. Bobadilli u poglavičinu kuću i, koliko znadem, nije se vratio u tabor.

Gonzales uzrujano vikne: »Zar tako? Dakle nisam smio dopustiti da ide u selo. No bio sam toliko zaokupljen utvrđivanjem tabora, da sam ga pustio ne sluteći ništa zlo. Ruiz, pođi s nekoliko naoružanih ljudi do poglavice i zatraži, da častni otac i oba dječaka odmah dođu ovamo. Ovaj Indijanac, koji je isto tako lukav kao i odvažan, mogao bi ih na koncu smatrati taocima.«

Ruiz pođe s trojicom vojnika prema poglavičinoj kući, a Gonzalez je sve uzrujanije šetao pred ulazom u

tabor i nije skidao pogleda s puta, koji je vodio u selo. Prošlo je već dosta vremena. Kapetan pozove stražu pod oružje i upravo je htio na čelu jakoga odjela krenuti za Ruizom, kadli začuje iz daljine viku i opazi Ruiza i vojnike posred biesne skupine Indijanaca. Međutim prije nego mu je kapetan pohrlio u pomoć, prokrči si kormilar put držeći čvrsto za ruku nekoga starog Indijanca. Dršćući od srčbe stupi pred kapetana uz rieči: »Varaju nas! Od jučer navečer ne će ništa da znaju ni o misionaru niti o dječacima. Dovukao bih bio i samoga poglavicu, samo da mi je došao na oči. Tako sam se morao zadovoljiti s ovim starim grješnikom, koji je jučer donio poziv.«

»Ako mi prije zalaza sunca ne dovedu svećenika i dječake, platit će to ovaj stari i mnogi od njegovih suplemenjaka. Dat ću im popaliti selo i uništiti sve, što imaju! — Pedro, idi i reci im to!« viknu Gonzalez.

»O, gospodaru, ništa im ne će pomoći,« jadikovaše tumač, koji je zaista ljubio dječake i svećenika. »Čuo sam govoriti o nekome čarobnom sredstvu protiv vaših gromovnih cievi i bojim se, da su za ovu čaroliju upotriebili njihovu krv. Ovaj će zarobljenik sigurno znati za njihovu sudbinu.«

Kapetan se s vatrenim pogledom obrati na staroga Ometepeca. No ovaj se podrugljivo nasmieši srčbi neprijateljskoga vođe i reče: »Ometepec može umrieti, ali ne će izdati svoj narod.«

»Vidjet ćemo! Svežite ga uz ono drvo, a Profos neka se pripravi za bičevanje!«

»Reći ću ti još nešto, a onda me možeš bičevati do smrti,« reče mirno starac. »Savjetujem ti: pokupi svoje ljude i vrati se, odakle si došao. Ako me ne poslušaš, a meni ili mojima padne samo vlas s glave, ne će ni jedan jedini živ umaći, i naši će veliki bogovi piti vašu krv i proždrieti vaša srdca. A sada udari, ako ti se mili!«

U isti čas naviesti straža, da se iz sela primiče velika

skupina naoružanih ljudi. Gonzalez digne odmah sve na oružje, dade zatvoriti sve ulaze u tabor i zapoviedi da se priprave topovi i osedlaju konji. »Odmah ćemo govoriti s tobom,« reče Ometepecu i sazove častnike na kratko viećanje. Međutim je zarobljenika prepustio Ruizovom nadzoru.

Položaj se činio očajan, i svi su častnici bili za povlačenje. Hurtado, koji se upravo vratio s jedne obhodnje, reče, da u dolini iza sela sve vrvi od bojovnika. Držao je, da ih ima nekoliko tisuća, a sa sviju strana pridolaze nove skupine. I uz najveću hrabrost morali bi podleći im nove skupine. I uz najveću hrabrost morali bi podleći tolikome množtvu. Zato je najbolje da se povuku i kasnije vrate s jačom vojskom, koja će pokoriti tvrdokornoga kneza i podložiti ovu liepu zemlju španjolskoj kruni.

Kapetan stupi pred zarobljenika i upita ga, hoće li mu Indijanci u slučaju povlačenja vratiti svećenika i oba dječaka. Indijanac se neobičnim pogledom zagleda u dim vulkana, koji se uzdizao iza obližnje šume i reče: »Što Ometepec znade? Pitaj Diriangana. Vidjet ćeš ga, kad sunce zapadne i izađe pun mjesec.«

»Zar će me tada napasti?«

»Ako želiš da dođe do napadaja, pričekaj ga — ako se bojiš, učini, kako sam ti rekao.«

»Španjolac da se boji Indijanca? Slabo nas poznaješ. Samo da mi je u taboru svećenik s oba dječaka! Odmah bih vas napao, pa makar vas se i 10.000 sakrivalo pod ovim drvećem! — Sveta Djevice, nadahni mi dobru misao, kako da im pomognem!«

Dok je Gonzalez težka srdca tražio izlaz iz ozbiljnoga položaja i svesrdno molio, dotrči iznenada Ruiz i javi, da se na jednoj pećinastoj uzvisini u obližnjoj šumi vidi neka vrsta zastave. »Pogledajte tamo nalievo od visoke palme i, ako me oči ne varaju, miče se amo tamo.«

»Nema sumnje,« klikne kapetan. »To će biti dječaci. Mašu nam, i mi ih moramo spasiti! Hurtado neka

zapovieda u taboru, a ja ću s dvadeset odvažnih vojnika dječacima u pomoć!«

»Gospodaru, jednu milost! Prepustite poduzeće meni, jer ste vi ovdje potrebniji od mene. Uzto sam ja odgovoran za Alfonza, jer je moja lakoumnost kriva, da je pošao s nama.«

»Dobro, neka ti bude. A ako nas međutim napadnu, požuri se s dječacima do brda, gdje smo se posljednji put utaborili. Ako nas ne bude do sutra o podne, gledaj se nekako probiti do Paname i javi Pedrariu naše odkriće i našu sudbinu. S Bogom! I neka te čuva Madona!«

Ruiz je zaista vidio znak, kojim ih se htjelo upozoriti, da pohite u pomoć. Bilo je već krajnje vrieme za to. Čim je Alfonzo prošle večeri stupio u poglavičinu kuću, svezali su ga i odvukli u neku tamnu prostoriju, gdje je našao svećenika i Karla isto tako svezane. »Tako,« reče Diriangan, »spremna je žrtva za bogove i čarolija protiv gromovnih cievi.«

Tada naloži nekome Indijancu, da još prije ponoći odvede zarobljenike do kipova bogova na pećinastom brežuljku. Tamo će naći crne brade, s kojima su sklopili savez. Najvišemu između njih imade predati sina španjolskoga poglavice, koji će mu uzeti toliko krvi, koliko je potrebno za vračariju. No i njega i drugu dvojicu mora prije drugoga zapada sunca odvesti k svećenici na vatrenom brdu, gdje će ih ona žrtvovati u času, kad izađe pun mjesec.

»Manapa, ti mi jamčiš vlastitom glavom, da ću na vrieme dobiti čarobno sredstvo. Ja i svi ostali poglavice moramo u Nindiri, da primimo pomoćne čete i pripravimo bojovnike za napadaj. Moj će te dječak pratiti.«

Diriangan ode, a Manapa sjedne pred vrata zatvora. »Manapa,« reče sam sebi, »poglavica te zaista smatra glupim, kad ti daje svoga dječaka za nadglednika. Meni je u ostalom svejedno, i upravo se veselim, da ću vlastitim očima gledati, kako svećenica baca bielu bradu i oba

mliečna lica u plameni ponor. A njihova liepa odiela mora mi svakako pokloniti!«

Međutim su se zarobljenici pripravljali na smrt. »Draga moja djeco,« tješio je o. Bobadilla dječake, »mi umiremo za našega Gospodina, za širenje vjere i spas duša. To je najveća sreća; mučeničtvo je drugo krštenje i briše svaki grieh i vremenitu kaznu. Pripravit ćemo se dakle i moliti Gospodina za snagu.« Dječaci su se izpoviedili i molili sa svećenikom za predanost u žrtvi. To je osobito trebalo Alfonzu, koji je stalno mislio, da je strašna smrt kazna za njegov neposluh. Svećenik je imao dosta muke, dok ga je utješio, te on konačno reče: »Dobro, uzet ću to kao pokoru.«

Oko ponoći dođe Manapa po dječake. Svezani su zajedničkim užetom, čiji je jedan kraj držao Manapa, a drugi Diriamba.

»Tako, moji pilići, sad idite liepo tiho i čuvajte se, da ne zovnete u pomoć. Ti Diriamba, idi pred nama i pokazuj nam put!«

Diriamba bijaše vrlo žalostan te prišapne Karlu: »O, prijatelju! Hoće li te tvoj Bog i njegov duh, koji te štiti, moći osloboditi iz ruku naših bogova?«

»Lako, ako je njegova sveta volja,« odgovori Karlo i sjeti se, da je babilonski kralj stavio isto pitanje Danielu u lavskoj jami. Duboko mu pouzdanje izpuni srdce.

Kada je mala povorka stigla do pećinastoga brežuljka, prešao je mjesec upravo polovicu svoga puta. Njegove su zrake obasjavale odvratne kamenite grdobe na podnožju pećine, do čijega je zaravanka vodila jedna jedina uzka staza. Montez je kod kipova dočekao povorku i kada je izašao pred nju, činilo se, da je jedna od kamenitih grdoba oživjela. Alfonzo, koji je išao na čelu zarobljenika, uplašeno krikne i htjede se onako svezanih ruku prekrižiti.

»Ha, ha, moja lutkice,« klikne Španjolac, koji je na mjesečini odmah prepoznao dječaka. »Sigurno misliš, da

sam utjelovljeni zloduh, koji će te odnieti! Tako mi bodeža, nemaš posve krivo!«

»Montez!« vikne Alfonzo.

»Montez, jeste li to zaista vi?« pitahu redovnik i Karlo ne vjerujući vlastitim očima.

»Da, to je ložač Montez, a ne njegov duh, kako ste možda mislili! — S vama, otče, i s vašim učenikom nemam posla i nevin sam na vašoj krvi. — Ali s ovim imam progovoriti nekoliko rieči!« zagrmi on prema Alfonzu. »Nisi li se zakleo, da nas ne ćeš izdati i prekršio zakletvu? Došao je čas osvete! Krv one dvojice, koji su osuđeni na smrt, mora se na tebi osvetiti!«

»Montez — ja nisam prekršio zakletvu — nisam vas izdao.«

»Naravno, tko krši zakletve, može i lagati!«

»Prijatelju, krivo sudite dječaka,« upadne mu o. Bobadilla u rieč. »Alfonzo nije rekao ni glasa protiv vas, da, on je upravo junački održao rieč i nije zvao u pomoć, jer je mislio, da se to protivi zakletvi.« — Sada svećenik razjasni biedniku, kako su se sami urotnici izdali. Dugo je trebalo, dok je misionar uvjerio Monteza o zabludi. A tada se njegova čežnja za osvetom pretvori u očaj, što je nevinoga zapleo u mreže, iz kojih ne vidi izlaza.

»Pokajte se za svoju zloću i nastojte spasiti dječaka. Ja vam jamčim za milost kod kapetana,« reče o. Bobadilla.

»S ovim bi Indijancima brzo obračunao,« reče Montez. »No moji drugovi Navarac i Talijan mogu se svaki čas vratiti i ne će dopustiti da se dječak oslobodi. — Svejedno — moramo pokušati. Popnite se na pećinu, i čim svane, nastojte bilo kakvim znakom dozvati pomoć. Ja ću jedini prilaz čuvati vlastitim tielom, dokgod budem mogao!«

Međutim Manapa postade nestrpljiv zbog dugoga španjolskog razgovora, koji nisu razumjeli ni on ni Diriamba.

»Oho,« prekine ih on konačno, »čemu tako dugi

razgovor? Napokon ćete nas još prevariti! — Međutim kod Manape se niste na pravoga namjerili. — Brzo! Uzmi dječaku krv, koju trebaš za svoju čaroliju, ali samo toliko, da ga mogu živoga dovesti na vatreno brdo.«

»Svakako, prijatelju,« snađe se brzo Montez. »No ako hoćete, da čarolija sigurno djeluje, ne smijem vaditi krv kod mjesečine nego pod žarkim zrakama podnevnoga sunca. Poslat ćemo dakle zarobljenike na pećinu i dobro ih čuvati, dok se sunce ne popne na najvišu točku. Zatim ćemo pripraviti čaroliju.«

I opet je bilo muke, dok ga je Manapa shvatio. No tada se smiri i reče:

»Dobro! Ja ću leći preko staze, da mi ne pobjegnu. Od podneva do zalaza sunca možemo još lako odvesti žrtve do svećenice. Diriamba, za svaku sigurnost popni se i ti s njima na brežuljak, da možeš kasnije pred otcem posvjedočiti, kako sam mudro sve udesio.«

No kako će Montez doći na kraj sa svojim drugovima, koji se mogu svaki čas vratiti u zaklonište? Dugo je razmišljao i konačno odluči, da će, bude li potrebno, upotriebiti oružje.

Noć je prošla, a oni se nisu vratili. Indijanci su ih uhvatili kod pljačkanja grobova, pa su svoju lakoumnost platili užasnom smrću.

Poslije kratkoga sumraka uzdigne se sunce. Satovi su polagano prolazili... Primicalo se podne, a opasnost je rasla sa svakim časom. Indijanac je na prilazu k pećini bio nepomičan... Hoće li se Montez usuditi konačno osloboditi zarobljenike?... Tada začuje korake i šuštanje u šumi. »Moji drugovi,« pomisli Montez i uhvati čvršće mač. Za čas osvane pred njim Ruiz sa svojim vojnicima. Nije bilo vremena za dugo razmišljanje. Indijanac Manapa bi za čas svladan, a malo zatim vratili su se Španjolci s oslobođenicima u tabor. I Montez im se priključio, a isto tako i Diriamba, koji reče: »Idem s vama, jer sam vidio, da je vaš Bog jači od naših bogova.«

Čim su stigli u tabor, zapoviedi kapetan da se povlače. Ometepeca pusti na slobodu uz rieči: »Bog nam je danas izkazao tako veliku milost, da ti se ne ćemo osvetiti zbog izdaje tvoga poglavice.« Indijanac nije mogao shvatiti toliku velikodušnost. »Kaži poglavici, da ćemo se vratiti i tada ovdje trajno usaditi križ i zastavu Kastilije.«

Čim su Indijanci prozreli namjeru Španjolaca, nagrnu sa sviju strana, da im spriečе put. No dva metka iz topa otvore im krvavi prolaz, kroz koji potjeraše Španjolci najprije četiri konja i na taj način podpuno razpršiše Indijance. Gonzalez je zabranio bez njegova naloga dalje pucati, samo da štedi ljudske živote. Još jedanput pokuša Diriangan s napadajem nastojeći da zamkom uhvati što više živih vojnika. Tada se na zapovied kapetanovu javiše puške, a u isto vrieme i topovi. To je djelovalo. Skupine Indijanaca se urlajući razbjegnu, a na bojnome polju ostane množtvo mrtvih i ranjenih. Među prvima bijaše i junački Diriangan. Bilo je to 17. travnja 1522.

Još su si jednom morali Španjolci oružjem u ruci krčiti put i to kod rta Gonzalez. Samo poglavica Nicoya ostao je vjeran. Kod njega je ostao o. Bobadilla s Karlom, da veliku kršćansku obćinu bolje pouči i učvrsti u vjeri. I Alfonzo bi rado bio ostao. Ali redovnik i kapetan ostali su kod odluke, da se on mora vratiti k otcu u Panamu i izmoliti od njega oproštenje i blagoslov.

Poslije kratke sretne plovidbe stigoše u Panamu, gdje je Nunnez na kapetanov zagovor oprostio dječaku težki prekršaj. Čini se, da je Alfonzo kasnije veliki imetak svoga otca upotriebio za osnutak slavnoga samostana mercedarijevaca u Leonu, koji je dugo vremena bio glavnim gradom Nicarague. Iz ovoga samostana urođenici su za kratko vrieme privedeni kršćanstvu, a kao jedan od glavnih misionara spominje se o. Bobadilla. Diriamba ili Manuel, kako se zvao poslije krštenja, pomagao je misi-

onarima kao katehista. Historičari, koji opisuju osvojenje Nicarague, ništa ne spominju, da li je Alfonzo Nunnez kasnije zaista stupio u samostan, kako je pod utjecajem izvanrednih događaja odlučio, ili se, kako je u djetinjstvu sanjao, borio kao mornar i vojnik za slavu španjolske krune.

S dopuštenjem crkvene oblasti izdaju Isusovci u Zagrebu.

Urednik: A. Vizjak D. I. — Izdavač i vlastnik: Kolegij Družbe Isusove, Zagreb - I. Nikolić D. I. — Tiskara »Glasnik«, Zagreb